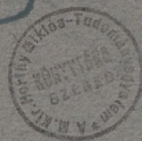

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT
A GRAFIKAI IPAR-
ÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐK:
TANAY JOZSEF
NOVÁK LÁSZLÓ

HETEDIK SZÁM
TIZENHETEDIK
ÉVFOLYAM

FRIED és KRAKAUER

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDA

Czégtulajdonosok: Krakauer Lajos és Göndör Károly
BUDAPEST VII., DOHÁNY-U. 10

ALAPITVA 1862. ÉVBEN

T. Cz.

Van szerencsénk tisztelettel jelenteni,
hogy kö- és könyvnyomdáinkat

VII., Dohány-utca 10. szám

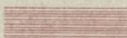
alá helyeztük át. □ Tisztelt ügyfeleink sok évi támogatása folytán azon kellemes helyzetbe jutottunk, hogy intézetünket tetemesen megbővítve és a modern technika minden vívmányával felszerelve a legkényesebb igényeknek is megfelelhettünk. □□□□ Nagyron kérjük t. Czimedet bennünket nagybecsü pártolásával továbbra is megtisztelni, aminthogy legfőbb törekvésünk lesz azt a jövőben még fokozottabb mértékben kiérdemelni. □□□□

Kiváló tisztelettel

FRIED ÉS KRAKAUER
KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDA

TELEFON 22-57

SZELVÉNY

SZEMÉLY-JEGY

Személy-jegy

A Magyar Vaskereskedelmi Alkalmazottak, Vas- és Fémipari Tisztviselők Országos Nyugdíjegyeselete által f. évi július 6-án a Budapest székesfővárosi népligeti nagyvendéglő összes termeiben rendezendő jótékonycélu, zártkörű családi

Nyári táncestélyére

A RENDEZŐSÉG.

Ára 2 korona   Kezdeté 9 órakor

MEGHIVÓ

A MAGYAR VASKERESKEDELMI ALKALMAZOTTAK, VAS- ÉS FÉMIPARI TISZTVISELŐK ORSZÁGOS NYUGDIJ-EGYESÜLETE F. ÉVI JULIUS HÓ 6-ÁN, SZOMBATON, A BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROSI NÉPLIGETI NAGYVENDÉGLŐ ÖSSZES TERMEIBEN JÓTÉKONYCÉLU, ZÁRTKÖRŰ, CSALÁDIAS

NYÁRI TÁNCESTÉLYT

RENDEZ, MELYRE T. C.   URAT
ÉS B. CSALÁDJÁT TISZTELETTLEL MEGHIVJA   A RENDEZŐSÉG.

KEZDETE 9 ÓRAKOR
SZEMÉLY-JEGY 2 KORONA   CSALÁD-JEGY 5 KORONA

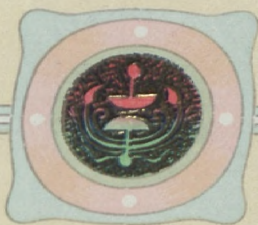
A tiszta jövedelmet a nyugdíj-egyesület külön segély-alapja javára fordítjuk, miélt is felülfizetéseket köszönettel elfogadunk és a szaklapokban nyugtázzunk.

Pénzküldemények CZIMEG HENRIK főpénztárnok címére,
VIII., Aggteleki utca 8. szám kéretnek.

Legközelebb
megjelenik!

A GÉPTEREM

nyomástechnikai kézi könyv.

A Budapesti Gépmesterek
és Nyomók Köre megalá-
pításának huszonöt-éves
jubileuma emlékére szer-
keszti e Kör szakbizott-
sága. Ára előre fizetve 6,
a megjelenés után 7 kor.

Tervezte, metszette és nyomta
KESZLER VILMOS gépmester.

Bagó M. és Fia könyvnyomdája
Jakab Mór vezetése alatt. —

Dr. PÉCSI IŠTVÁN orsz. gyűl.
képviseelő úrnak ajánlva. ♡

KÉT MAGYAR

DAL

— SZABOLCSI EMLÉK —

Szövegét írta:

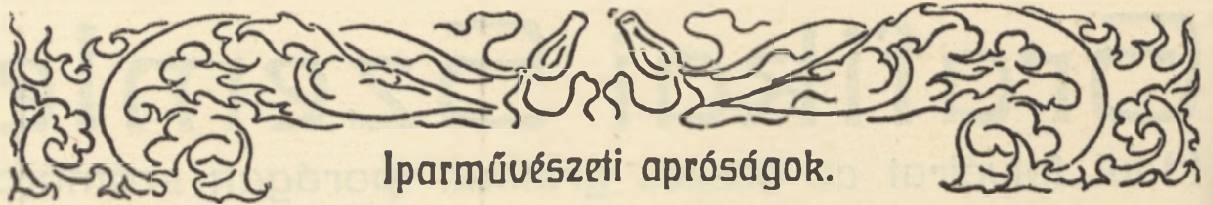
GYÖNGYÖSY LÁSZLÓ.

Zenét szerző:

LÁNYI GÉZA.

A SZERZŐ SAJÁTJA. ♡ MINDEN JOG BEENGARVA.

Iparművészeti apróságok.

A magyar iparművészet vesztésege.

Két kiváló és régi, kipróbált tehetségtől fosztotta meg iparművészetünket a közelmúltban — majdnem egyszerre — az emberiség szomorú végzete: a halál.

Az egyik, Horthy Pál, az Iparművészeti Iskola jeles tanára, ki tanulmányúton volt, s itt érte el a végzete: sárgalázban halt meg a bombay-i kórházban.

Horthy Pálnak a magyar grafikai iparágak sokat köszönhetnek. Ő volt úgyszólván az úttörője annak, hogy a sokszorosító iparban a magyar-motívumos díszítmények alkalmazatnak. Mi nyomdászok is hálával tartozunk az emlékének, mert mind az Évkönyvünkben, mind pedig a Grafikai Szemlében nem egyszer láttuk az ő támogatását és buzgalomát, s mesterszédőink is igen sokat merítettek az ő tanításából. Emlékezetét nemcsak megőrizni kötelességünk, hanem nyomdaként követnünk is kell, ha azt akarjuk, hogy a magyar könyvnyomtatás művészeti iparágga legyen!

A másik Doby Jenő, a kiváló magyar rézmetsző művész. Szintén az Iparművészeti Iskola tanára volt. Mint művészek, de különösen mint rézmetsző-tanárnak igen nagy érdemel vannak. Hosszabb ideig élt külföldön mint híres rézkarcoló művész, s azután tért csak vissza a magyar művész-iffúság nevelésére.

Mindkét elhunyt iparművészeti iskolai tanár elvesztése azért súlyos és pótolhatatlan, mert a munka emberrel voltak, akik tudásukat és ambíciójukat arra használták, hogy a magyar ipart művészies fokra emeljék és a kiművelt külföldi iparral egyenrangúvá tegyék. S ezért mi munkások a munka emberrel emlékének hálával tartozunk! Stalla M.

A fő irányító elvek a plakátfestő művészetben.

A párisi plakátfestő művészek közt mostanában egy Capelleo nevű olasz festő ér el a legszebb sikereket. Állig egy-két esztendője, hogy föltűnt, s ma már seregestől láthatók Páris utcáin az ő keze alól kikerült szobor-szerű plakátok. Ezt a jeles művészt nemrégiben megkérdezte egy francia szaklap munkatársa, hogy melyek a főbb irányító elvek a művészetében, s mind fogásokkal vől legbiztosabban elérhetőnek a kívánt sikert. Capelleo a következőképpen felelt: "Két eszköze van annak, hogy az utca közönség figyelmé önkénytelenül is a plakátra terelődjék: az első és a fontosabbik az a vonzó erő, amelyet valamely dekoratív fölt bizonyos távolságra gyakorol; a második eszköz magában az ábrázolás tárgyában rejlik. Ha plakátot tervezek, első dologom annak a színteltnak a megállapítása, amely színének intenzív volta révén a járókelők figyelmét már messziről megragadni s mindaddig fogva tartani képes, amíg a szöveg elolvasására is önkénytelenül rá nem térnek. Ha az utca járókelők egy részének van is hozzá ideje, hogy lásson és olvasson, még többen vannak az olyanok, akiknek sürgős a dolguk, s akiknek a figyelmét ennél fogva csak valami igen erősen feltalalkodó hatású jelenség költetheti föl. Ennek elérhetőre két utunk van: az egyik abban áll, hogy két igen erős kontraszthatású színt állítunk egymással szembe, a másik pedig abban, hogy a tervezetel a lehető legegyszerűbbre készítjük. Hogy művészeti munkát teremthessék, s a jó ízlés meg a józan emberi föltfogás szabta határok közt maradhassak véte: mindíg arra gondolok, hogy a plakát az utca dekoratív művészeté, s hogy

ennél fogva mindíg ama cél szem előtt tartásával kell készülnie, amelyet szolgál. A plakátot mindenkor teljes világításban és nagyobb távolságról nézik; a környezetéből tehát alaposan ki kell emelkednie. S mert a nagy közönségnek szál: erős hatásúnak kell lennie, sőt az első pillantásra szinte elképedést kell előidéznie. De azért a hirdetétt árucikk jó híre-neve érdekében ne legyen a falragasz sohasem groteszk hatású, vagy éppenséggel szatirikus."

Növényi díszek meguálogatása stíllzálskor.

Valamely növényt stíllzálv megrajzolni: annyit jelent, mint ama bizonyos növénynek a képét rajzban úgy visszaadni, amint azt valamely művészeti stílusnak szabályai és formái megkövetelik. Hogy a stíllzálsnak megvan a maga jogosultsága: természetes, mert hiszen a díszítő művészet hasonlatos a költészethez: meséket, költeményeket mond el, ezekben pedig a fantáziának merész szárnyalását nem szabad, hogy a mindennapi élet röleisége megzavarhassa.

Ha többféle növényt díszítménnyé akarunk egyesíteni, úgy járunk el, mint esakorköltészkor szoktunk: első sorban is arra ügyelünk, hogy a kiválasztott virágok a levelekkel egyetemben tetszerős képet adjanak mind a színek, mind pedig a vonalak játéka dólgában. De ezenkívül ügyelünk kell ám még sok másra is. Hogy most csak egy dólgot említ-sünk meg a sok közül: figyelemmel kell lennünk a növények nemére, hazájára és a virágzásuk időszakára is.

Ugyan hogyan venné ki magát az olyan esakor, amelyben a havasok gyöngéd virágzálsal mellett buja kert virágok vagy éppenséggel tropikus éghajlat alóli virágok váltakoznak, avagy amelyben a tavasz első virággal öszies színt öltött levélkoszorúval vannak körülvéve. Egészséges, jó ízlésű rajzoló éppen ezért óvakodik attól, hogy például az öszli kikerlcsel, amelynek levelei csak a virágzást követő esztendőben bujnak elő, egy lapon foglalja öszse a tavaszszal nyíló szellőrózsával, avagy a kerskefőznek barkáját a szőlőfűrttel. Együttés megjelenésük valószínűtlenség valma.

De ezt nem úgy kell magyarázni, mintha az egy esakortban rajzolt virágoknak azonos esaládbelleknek, avagy éppenséggel hasonlatos formájúaknak meg színdeknek kellene lenniök. Ugyan milyen hatást adna az olyan rajz, amelyen nincsen egyéb, mint egy turat teljesen egyforma rózsza, avagy egy költrege való zab? Tehát éppen ellenkezőleg: a rajzolás, stíllzáls végett öszszeguálogatott virágoknak különféleképpen kontrasztálnok kell egymással, hogy egyik virág a másikat a maga sajátosságában színt emelje.

A görögök már ismerték ezt a művészeti törvényt, s a kis-művészetiükben ragaszkodtak is hozzája. Edényfestészkor például főképpen olyan növényeket festettek egymás mellé, amelyek formái a legélénkebb ellentétben voltak egymással szemben. Pedig különben elég kevés növényi formát érdemesítettek díszítményeztetel esakora való fölhasználásra.

A rajzoló stíllzáls közben az egyes növényeken előforduló eszelleges hibákat kijavítja, a esonka részeket kiegészíti, a zavaróan túlságos tömegeket — mint például az ágaknak és leveleknek a sűrűségét és sokaságát — egy a eszemre kedvezőbb hatású méretekre enyhíti. Egymástól távol eső részleteket öszszébb von, ismét másokat meszezebbre helyez, szóval az ideális harmóniának minden eszelleges zavarát kiegyenliteni törekszik. De természetesen csak a növény besed természeté által meguábotott határokon belül.

Az írás története dióhéjban.

Elérkeztünk az ó-egyiptomiak képes írásához, a görög szóval hieroglifáknak, szent véseteknek nevezett ósrégi írásmódhoz. Mint minden írásrendszer, úgy az egyiptomi is a képiráson alapszik. Az ó-mexikóiak meg a kínaiak módjára az ó-egyiptomiaknak is okvetlenül úgy kellett a szemléletli tárgyakat kezdetben jelölnök, hogy azok pusztán magát az illető tárgyat jelenték, semmi egyebet. A nap s a hold, a növények meg állatok, tehát a látásbellel érzékelhető tárgyak könnyen meg voltak írásbellel is határozhatóak, úgy hogy a körvonalaikat egyszerűen megrajzolták. Egy az alsó részében nyílást mutató négyzet természetesen lakóházat jelentett; ha az istenségnek jele is rajta volt a négyzeten: templom lett a jelentése. Ha az emberi alak karját az égnek emeli: ugyan mit is jelenthet az más, mint ijedelmet vagy kitörő vidámságot. Röviden szólva, az ó-egyiptomi ember éppen úgy megtalálta a módját annak, hogy gondolatait és érzelmét írásban közölhesse másokkal, akár a mexikói avagy a kínai őslakos. Az országokat és tartományokat az őket jellemző termékek körvonalas ábrázolásával jelezték; így Felső-Egyiptomot a lótuszvirágnak a képével, Alsó-Egyiptomot pedig a papirusz-sásával. Az ilyen írásképeknek, vagy amint Bunsen nevezi: dologi képeknek egész seregét állíthatnók össze, mert hiszen van a hieroglifák

közül valami négy-öttszáz is ilyen, de nem szólnak most róluk, mert tudva levőleg ezek nem a jellemzői az egyiptomi hieroglifás írásrendszernek, ha-

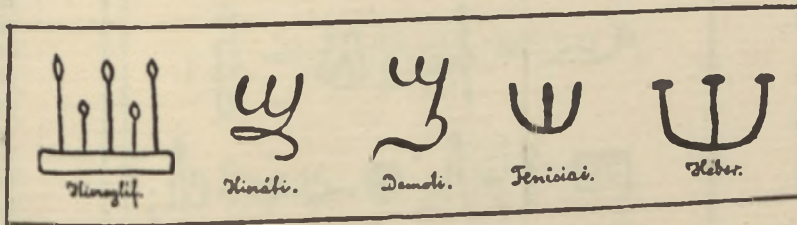
nem csak a legelsőbb kezdetét képviselik ennek. A hieroglif írás — mint Mahler Ede egyiptológusunk mondja — már a legrégebb emlékeken is kialakult írásrendszerként jelenik meg ugyan; s igaz az is, hogy az összes eddig ismert óegyiptomi írodalomban nem akad példa, mely a írt képirás tényleges használatára engedne következtetni, mert a legrégebb fölírtas maradvány is, amelyet egyiptomi földön találtak, fölírtást már mindazon írásformákat, melyek a későbbi hieroglif írára jellemzők: de az is bizonyos, hogy azt a teljesen kialakult írásrendszert, amelyet a ránk maradt formában ugyan ismerünk, de a kialakulás menete előttünk homályba van burkolva, hosszú korszakok elzúlnak meg, melyekben a külvilág tárgyalnak képes ábrázolataival iparkodtak fogalmakat, gondolatokat kifejezni. Mint Mahler tanár mondja: bátran föltehetjük, hogy Egyiptomban éppen úgy, mint az emberiség egyéb csomópontjain, tárgyak rajzolásával kezdték és képekkel igyekeztek az ábrázolandó fogalmat érzékíteni. E föltevés logikus volta szembetűnő.

Az eredeti képirás Egyiptomban hangírású formáldott át, vagyis a jegyek által már nem tárgyakat, hanem szokat, hangokat fejezték ki. Ennek megérthetőségéül egyszerű példával igyekezünk megkönyölni. A szemet ábrázoló kép kezdetben nem jelentett egyebet, csupán a szemet. Az ó-hopi nyelvben azonban — ezt a nyelvet beszélték a régi egyiptomiak — az "iri" szó nemcsak a szemet jelen-

lette, hanem azt is, hogy: csinálni, tenni. Éppen ezért az előbbinek, a szemnek a jegyét használták az utóbbi fogalomnak a jelölésére is, de hogy a cselekvés fogalma legyen fejezve benne: két mintegy írás közben levő lábat bigyesztettek alája. A Bunsen által határozó jegyeknek nevezett ilyen jegyek elég sűrűn fordulnak elő. Ha az állat képe mellé például egy vonalkát húznak, ez azt jelenti, hogy him állatról van szó; két tiltakozóan fölemelt kar pedig tagadó értelművé teszi a rája következő mondatot. Valami képtalány szemlélésével alkothatunk különben legkényebben fogalmat magunknak az egyiptomiak hangírásáról. A képtalányon is a kép nem annyira magát a szót, mint inkább a szó képezte hangokat jelöli, s maga a szó, csak az értelme többnyire közömbös a megjelölőre nézve.

A hieroglifák, amelyeknek fonetikus jelentősége azzal kezdődött, hogy valamely kép két azonos hangzású, ámde különböző értelmű szót is jelenthetett: természetesen szótagírású fejlődtek ki. Az egyes szótagokat egésznek vették, s valamely megfelelő egytagú szó képével jelölték őket. Ez már igen nagy haladás volt, mert ezzel kezdődött a szónak fölbontása a maga szerül alkotórészeire, valamint a szótagok jelölése a hangjeleikre, ami-ezzel vette kezdetét a hangelemeinek a megjelölése is. Itől a betűírást már csak egy kicsinyke lépés választja el.

A nyúlunk a képe például az "un", a feskemadáré a "ba", az uhu- avagy másképp füles bagolyé pedig a "na", valamint víztartó edényé meg a "nu" szótagot jelentette,

A betű 'b' megjelölése. (A Pallas Nagy Lexikona nyomán.)

az oroszlán elejét ha ábrázolták, "ha" szótag volt az értelme, két fölemelt kéz pedig a "ka" szótagot jelentette.

A betűírás kezdetétlén abban találjuk tehát meg, hogy sok szót a maga hangjaira bontottak széjjel, s ezeket a hangokat aztán olyan hieroglifákkal jelezték, amelyeknek az értelme az illető hanggal kezdődött. A hangok ily módon való jelölése természetesen nem egyszerre terjedt el.

Az egyiptomi írás megegyezik a sémi népek írásmódjával abban, hogy ha nem okvetlenül szükséges, nem írnak val egybet, hanem a szó belsejében levő magánhangzók egymánhangzókat. A szó belsejében levő magánhangzók egyszerűen elmaradnak, s az olvasóra van bízva annak az olvasás közben való beletöltése. Ha például a régi egyiptomi ember a "zod" szót akarta leírni, csak egy a z-nek meg egy a d-nek megfelelő hieroglifát írt le. Hogy ez által a hieroglifák megjelölése rendkívül módon megegyezt: a magától értetődik. Ha az ó-egyiptomi a krokodill nevét, a "szuki" szót akarta leírni: először is egy, az sz betűt jelentő négyzetet rajzolt, s e mellé aztán a k betű hieroglifáját tette, vagyis két kapcsot. Ez a két betű adta volna a "szuk" szót; az u meg az l betűnek nem volt jegye. De éppen ezért nem volt közömbös dolog, hogy mind jegy-De éppen ezért nem volt közömbös dolog, hogy mind jegy-De éppen ezért nem volt közömbös dolog, hogy mind jegy-De éppen ezért nem volt közömbös dolog, hogy mind jegy-De éppen ezért nem volt közömbös dolog, hogy mind jegy-

a képe együttesen sohasem adta ki a "szuki" szót, bár ez a két szó is sz-szel illetőleg k-val kezdődik; a "szuki" leírásához mindíg a főntebb említett négyesügre meg kapcsolásra volt szükség. — A hieroglifek olvasását különben maguk az egyiptomiak is igyekeztek megkönnyíteni; tulajdonneveknél a kor meg a nem meghatározása okáért szakállas arcú férfit, csupasz arcú nőt avagy ujját a szájába dugó gyermeket rajzoltak a név mellé. A néhal jelzőt egy rőf avagy egy súlymérték adta meg; ennek a magyarázata az a szokás, hogy eltemetése előtt a halott fölött nyilvánosan ítéleztek, bűneit és hibáit egybevetve az érdemével. Az istenek nevel mellé bárdot rajzoltak, az erőnek és hatalomnak jelvényét. A kettős számot a kép megduplázásával fejezték ki, a hármas számot háromszoros megismétléssel, vagy még gyakrabban három határköz odabigyeztetésével.

Egi testek, ember és ennek testrészel, házi állatok, vadak s madarak, hüllők, fák és gyümölcsök, házi eszközök, ruhák meg fegyverek, épületek s mesterséghez tartozó szerszámok: mindezeknek a képe bőséges változatban található meg a hieroglifák között. Még aki a kibetűzésükhöz nem ért, az is érdeklődéssel szemlélgeti ezért az ó-egyiptomiaknak e csodálatos írását. Mert hisz az akkori társadalmi életbe is igen érdekes betekintésre adnak alkalmat.

Mentől érezhetőbbé lett a nagyobb írásművek megalkotásának a szüksége, annál kevésbé kielégítőnek bizonyult a nehézkes és viszonylag sok időbe kerülő hieroglif írás. Kiváltoítani kellett tehát, alkalmassá tenni a gyorsabb és könnyebb ábrázolásra, s e mellett a betűjegyek számát is csökkenteni kellett.

A Krisztus születése előtti 600-ik év körül fejlődött tehát ki a demotikusnak vagy népiesnek nevezett írás, amelyben már mindössze csak százötven a szótagjegyeknek és vagy kétszáz a hangoknak jelzésére való jegyeknek a száma.

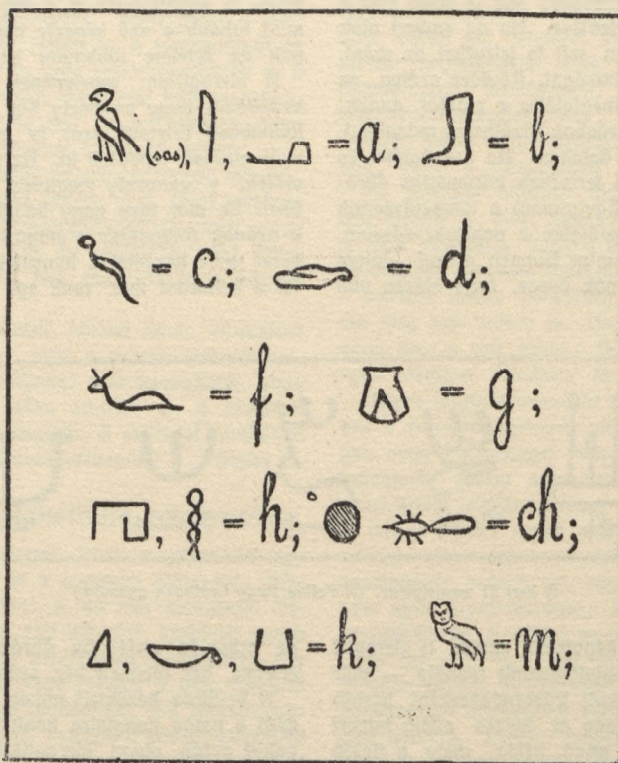
A hieroglifák anyaga ezzel szemben vagy három-négyezer írásjegyből áll. Ezeket az olvasás megtanulásának könnyítése okáért huszonöt csoportba szokás összefoglalni, de csak az általuk ábrázolt tárgy nemét és fajtáját illetőleg. Egyik csoportba tartoznak például a házi állatok: kutya, ló, szamár, teve, ökör, kos, birka, disznó, tehén, bika stb.; a másikkba a ragadozók: oroszlán, krokodilus, rinocérosz, párdar, hiúz, vadmacska, elefánt, víziló; és így tovább. Nyelviani, illetőleg írástani tekintetben azonban már csak két fő osztályba oszlik az összes hieroglifákat, és pedig fonetikal (hang-) és ideografikus (fogalom-) jegyekre. Az előbbiek két alosztálya: 1. az ábécé, amelynek legfőbb

részeit ezen meg a következő oldalunkon mutatjuk be, s 2. a szótagjegyek, az "un", "ba", "nu" s. b., amelyekről az előző oldal második hasábján van szó. — Az ideografikus jegyeket szintén két alosztályba szokás osztani: a) a fogalomképek alosztályára, amelyek magunkban hordják a jelentésüket, és b) a fogalomhatározókéra, amelyeknek csak szómagyarázó szerepük van. Minderről azonban cikkünk keretében itt is, ott is van már némi magyarázat.

A hieroglif írásnak volt egy gyorsabban végezhető kurzív fajtája, a hieratikus (papi) írás is. Ez a kurzív jellegén kívül főképp abban különbözött az álló hieroglif írástól, hogy míg ez utóbbit rendszerint kőbe, fába, szóval keményebb anyagokba vésték, a hieratikus papiruszra írtak.

Igazi könnyebbséget azonban — mint már említettük — csak a demotikus írásnak elterjedése okozott Egyiptomban.

A demotikus nevet ez az írásrendszer onnan kapta, hogy egyrészt már a nép is általánosan használta gondolatközlésre, — ellentétben az álló hieroglifákkal, meg a hieratikus írásmóddal, amelyet jóformán csak a papok ismertek —, másrészt pedig, éppen ezért, már egészen a nép nyelvén íródott. Mert bizony azon a hosszú négyezer esztendőn keresztül, amelyet a hieroglifás írásnak a története felül: az egyiptomi nép nyelve sok változáson ment keresztül. Mahler Ede tanár öt átalakulási korszakot különböztet meg benne. Az első volna az ó-egyiptomi birodalom nyelve, melyet a Krisztus születése előtti 1800-as évek előtt beszéltek; ezt követte az új-birodalmi nyelv, körülbelül a Kr. e. 800-as évekig; majd az ó-demotikus nyelv, etíóp fogua a perzsa ura-

A hieroglif ábécé.

lom megdőléséig; az új-demotikus nyelv a görög és római korszakban; s végül a kopt nyelv a keresztény időszámítás első századaiban. Voltak azonban még nyelvújítások is.

Hogy a hieroglifákat e nyelválakulások ellenére is ma olvasni tudják: főképp az ideografikus jegyek sokaságának köszönhető. Mert bár az egyiptomi nyelv — tehát a kopt is — már régesrégen kihalt, s utolsó alakulásában a kopt egyházi iratok révén annyira-mennyire megjegecsedett a nyelv történelem számára: a hieroglifák megfejtése hasonlíthatatlanul nehezebb volna, ha a különböző korszakok nyelválakulásai az írásban is teljes mértékben megnyilatkoztak volna. Így is századokba került, mire a hieroglifák olvasásának a kulcsát megtalálták. Egy véletlen segítette a tudósokat erre. Bonaparte Napoleon egyiptomi hadjárata idején, 1799 augusztusában történi, hogy egy Bouchard nevű francia tűzértiszt Rosette mellett, erődítvények céljára

A rézkarc technikája.

A sokszorosító (grafikai) művészek létrejötte az örökké munkálkodó és soha nem nyugvó kutató szellemnek, az emberi találdékonyágnak a legszebb öladalai közé tartozik.

A XU. század vége felé a komor és sötétszürke kolostori falakon belül egy-egy haloványan pislogó mécs gyöngye fénye mellett csodálva és megdöbbenve szemléli a tudós barát azt a kis papírosdarabot, amelyhez olcsó pénzért jutott a vásáron, s amelyen Dürernek egy metszetét ismeri jól. Ugyanakkor azonban sajgó fájdalom szorítja össze a keblét, s a még percek előtti percege szánító toll kihull a kezéből, — s a másoló barát meghalt az utókorra nézve.

A nyomtatott könyv terjedésével karöltve terjedt a nyomtatott kép. Szegény és gazdag olcsó pénzért egyaránt gyönyörködhetik a reprodukáló művészet remekiben, s részét kivéhetlenné annak varázshatásából. S mindez a sokszorosító művészetek létrejöttének köszönhető, s azoknak, akik a művelésükön, a fejlesztésükön és tökéletesítésükön fáradoztak.

A sokszorosító művészetek bölcsőkorában két eljárás állt egymással szemben, versenyezvén a pálmáért. Az egyik a fametszés volt, másik a rézmetszés. Jelen alkalommal — mint azt már címünk is megmutatta — az utóbbival óhajtok foglalkozni, elmondván róla egyet-mást, amely bár nem új, sőt talán sokak által is ismert dolog, de ezek ismétlésének napi rendre tűzése ma, amikor a mélynyomatás eljárásoknak — s ezek közt első sorban a rézkarcnak — gyakorlása Magyarországon is föllendült: időszerű dolog.

A rézmetszéstől már maga a név is mutatja, hogy az eljárásához rézlapra, még pedig fényesre csiszolt, hibátlan vörösrézlapra van szükségünk. Ázért emelem ki s hangsúlyozom annyira a lemeznék ezt a kellékét, mert annak, hogy a rézmetszet a művészi követelményeknek megfelelően: legelső föltétele a rézlemeznek az anyagi mivoltában rejlik. Újra föllemlítem ezért még egyszer, hogy okvetetlenül megkivánatlik az, hogy a rézlemez egyenletes és kellő keménységű legyen, fölszine pedig gondosan csiszolt és tükrösségű, mert ellenkező esetben még a legművészebb metszés sem eredményezhet sikeres munkát. A lemez abszolút egyenletességét azelőtt akként próbálták elérni, hogy először hengerelésnek, majd pedig préselésnek vetették alá; az így előkészített lemez azonban nem felelt meg mindenkori ama kívánalmaknak, amelyeket be kellett volna töltenie, s ezért csakhamar más eljárásához folyamodtak. Ez a galvanoplasztika, amely biztos módja a lemez egyenletesen való készítésének. A rézlemez további kikészítési módjai, úgy mint az alapozás, az alpnak befehérlése stb., valamint a metszésnél használt eszközök is a metszési módor szerint különböztek, aminek részletezésébe nem bocsátkozom.

A mélynyomatú lemezek készítésekor két fő modort (manière) lehet megkülönböztetnünk. Az egyik a tisztán vésővel készített rézmetszés, amelyet általánosan rézmetszettek nevezünk (Kupferstich, gravure au burin, gravure en taille-douce), a másik az úgynevezett rézkarc vagy karcmaratás (Radierung vagy Ätzkunst, gravure à l'eau-forte). Mind a kettőnek számtalan változata és kombinációja van alkalmazásban. (A rézmetszés különböző modorai: hideg tűvel való munka [kalte Nadel, gepunzte schein], pontozó eljárás [Punktiermethode vagy popinze Manier, gravure au poinçonné, gravure au maillet], krétametszés vagy görkarikás eljárás [Kreidestich vagy Crayonmanier, gravure dans le genre du crayon], s végül a vakarás, kaparás és simítás

különböző modorai, mint például a mezzotinta, vagy az úgynevezett fekete művészet [Schwarzkunst, gravure en manière noire]. A rézkarcolás modorai a következők: átnyomó eljárás a puha rétegbe [Durchdruckmethode, vernis mou], aquatinta [Aquatinta-Verfahren, gravure à l'aquatinta, gravure au lavis] és a kiküszöbölési eljárás [Ausprengverfahren, reserve]. Ismertetésüktől most eltekintünk.)

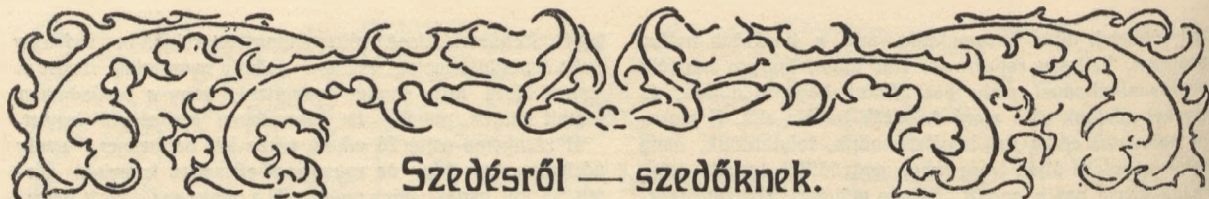
A rézmetszés művelete ugyanolyan sima meg egyenletes vörösrézlemezbe történik, mint a karcmaratás. Úgy a rézmetszésnél, mint a karcmaratásnál a lemezbe mélyített vonalak révén keletkezik az ábrázolás; a kettő között az a különbség, hogy míg a rézmetszésnél a metsző vésője, addig a karcmaratásnál vegyi erők úján keletkeznek a pontok és a vonalak, szóval a szükség szerű mélyítések, s ebben áll egyik legfőbb előnye a rézmetszés fölött. A két eljárás közötti különbséget különben mi sem mutatja és hátrózza meg jobban, mint a nevük. Az egyiknél a munka tisztán a fizikaira és mechanikaira szorítkozik, míg a másikonál a két tényező háttérbe szorul, s mint produktív erő a marás (a fémnek fölloldása valamely folyadékban) jut érvényre.

Maga az eljárás a következő módon megy végbe: Az előzetesen megmelegített vörösrézlemezről vassz, gyanta, aszfalt és masztix keverékéből álló folyadékkal vonjuk be. Nevezük e réteget marató-alapnak. Ha a réteg már teljesen megkeményedett: vagy gyertya lángja fölé tartjuk, vagy egyszerűen bevonjuk korommal, hogy fekete legyen. E műveletek végrehajtása után következik a művész munkája, amely nagy rajztudást, iskolázott szemet, művészi érzéket és gyakorlottságot, ügyes kezet kíván. Kis fanyéllal ellátott acélú az a szárszám, amellyel a fekete alpnak könnyedén kell meghúznunk a rajz vonalait, úgy hogy a masszába szántott barázdák a lemez felszínéig érjenek, de csak annyira, hogy a tű a lemezt sehol meg ne karcolja, de azért a réteget az illető helyeken egész vastagságában eltávolítsa.

Ezután lehet hozzátálatni a maratás munkájához, amelyet mindenki a saját tapasztalatai alapján összeállított marató-folyadékban végez. Ez a legtöbb esetben a vasklorid erős telítettségű oldata. A marató-folyadék — amellyel a lemezt leöntöttük — behatol a lemezen szántott barázdákba, s ama helyeken, amelyekről a réteg el van távolítva, elkezd a vörösrézet oldani, azaz marni. Így keletkeznek a lemezen barázdák, természetesen annál mélyebbek, mennél hosszabb ideig volt kivéve a lemez a marató-folyadék oldó hatását. De magától értetődik az is, hogy túlságosan soká nem szabad maratnunk, mert különben bizonyos mélység elérése után a folyadék oldóvási is megkezd a maratást.

A lemez többszöri átöntése nem egészen biztos munka; meglehetősen körülményes is, s ezért inkább a fönt leírt művelet helyett a következő módon járunk el: Mielőtt a föntebb leírt masszával bevont lemezen a művész elvégezte a munkáját: bevonjuk a lemez másik oldalát is azzal a bizonyos masszával (tehát elszigeteljük a folyadék maró hatása elől), s a lemezt a folyadékba tesszük. Így sokkal könnyebb a maratás, s valamivel gyorsabban is megy végbe (habár művészi munkánál a kis időmegtakarítás nem jöhet számításba). A maró folyadékból kivéve a lemezt s a réteget lemosva róla, megvizsgáljuk: kell-e még tovább maratnunk, s ha igen, hát mely helyeken. Továbbmaratás esetében a lemezt az előbbi masszával vékonyan bevont gummlhenggerrel óvatosan keresztülhenggerelve, a vonalak

Szedésről — szedőknek.

A mi nagy mesterszedési fölbuzdulásunkról.

Szedő szakitársaink jó része még mindig nem látja tisztán a hivatását. Ami csöpp ambíció szorult beléjük, az mind az úgynevezett mesterszedői pálya felé való törekvésben csúcsosodik ki. Betűszedői körökben a közfelfogás ma már körülbelül az, hogy a szedés két fő ágazatra osztható: az egyik csoportban csupa lélek nélküli, alacsony színvonalú robotmunka — újság-, könyv- meg táblázatszedés, korrektorokodás stb. — foglal helyet, a másik csoportban pedig egy isteni művészet: a hangzatos elnevezésű mesterszedés van hivatalosan elbájosítva a nyomtatványrészletelő közönség szívét-lelkét. A könyvszedő, táblázatszedő, korrektor meg meg egymás csak afféle jámbor mesterlegény, mint akármelyik cipőfoltozással, patkócsinálással foglalkozó embertársunk, a mesterszedő pedig ihletett művész, aki vele született zsenialitásánál fogva többet ért a nyomdászathoz, mint az egész személyzet, faktorostul, korrektorostul és gépmesterestül.

Ez a helytelen közfelfogás aztán ijesztő nyomokat hagy a való életben. A könyvszedést tisztára elhanyagolják mindenfelé. Akin kitör az ambíció ölébe, meghívókhöz, levélfejekhez való dísz komponál nyakrafőre, s feled e közben minden egyebet. Ha véletlenül aztán egyszer sikerül neki valami fölveszti a "mesterszedő" titulust, s attól fogva nem lehet vele gyalog beszélni. Mert hát ő már művész! Hogy tud-e csak közepes gondóal írott kézirat után is tűrhető értelmességgel szedni, tud-e csak egyetlen hiányos mondatot is megfogalmazni, nem áll-e meg az esze minden-egyik idegen szónál: bizony ezek olyan kérdések, amelyek fölvetése legalább is modortalanságra és rosszakaratra vall a szakitársal csúdalata révén gyakran beteges önértéző mesterszedővel szemben. Mert hát fő a cikornya, ha mindjárt kopizálva van is. A könnyunyomatás ma ezen alapul.

Távol áll tőlem, hogy az iparművészet felé való törekvésünk körül kicsinylőleg gondolkozzam. De ami hiba, az hiba. Tűskén-bokron keresztül akarunk vágatni a cél felé, s nagy sietésünkben nem vesszük észre, hogy mostani alkalmazosságainkkal azt soha, de soha sem érhetjük el egészen.

Aminek a könnyunyomatásban fő dolgnak kell lennie: a könyvszedés, a könyvrészletelő munkája ma mindenütt és minden tekintetben hanyatlóban van. Ugyan hány olyan szedő akad ma nagy Magyarországon, aki például komplikált matematikai munkát, görögöt, vagy akár csak latint, franciát meg angolt (no meg németet is!) teljesen kifogástalanul, szépen, hibától tökéletesen mentesen tudna szedni?

A művészeti elem kedvéért tisztára elhanyagoljuk a tudományos felé a mesterszedőknek. Pedig az utóbbi mindenkori — még a tipográfia aranykorában: az olasz prototipográfusok idejében is — túlnyomó volt a mesterszedőkben.

S kérdés, hogy a mai nagy mesterszedési fölbuzdulás visz-e majdan valamelyes igazi művészetet a nyomdászathoz. Az igazi művészet színvonala ma rohamosan emelkedik. Ide s tova ugyan művésznek tartja majd magát minden harmadik ember — hiszen a rajztanításnak az elemi iskolákban is való fölkarolása révén a rajztudás mind általánosabbá válik — de a valódi művészet még bensőbb kapcsolatba jut a költészettel és a tudományal, s évek hosszú során át tartó folytonos és fáradhatatlan munkálkodással közelíthető csak meg. Ugyancsak ember legyen tehát a talpán, aki napl kilenc órai idegőrlő munka mellett még művész ambíciókat is mer táplálni. Vagy tán nem így van?

Évek óta figyelemmel kísérem a Könnyunyomdászok Szak-köre szaktanfolyamait és e tanfolyamok hallgatóságait. Egy-két hónapi rajzolás meg pepecselés után a legtöbbje mesterszedőnek vallja magát, s derogál neki olyan kicsinyes dologgal, mint a könyv, a betű meg a szöveg: törődni. Az öntödék díszítő darabjaiért lelkeseedik ezután már egyseszegezől; ezek kopizálása meg alapnyomatokkal ellátása fölül el egész valóját. Már most tekintetbe véve, hogy a tanfolyamokon évente átlag hetven-nyolcvan szakitársunk részeseül tanításban: tíz év múlva majd körülbelül ott tarthatunk, hogy lesz mesterszedők vagy ezer is, de jó kompressz-szedőt és korrektorok alkalmas embert, még ha lámpással keressük is, csak nagy elűtve fogunk találni.

Sajátságos dolog, hogy a nyomdászati szakadalomban kiváló érdemeket szerzett emberek, azok tehát, akik között való munkálkodásuk közepette csakugyan nagy általános tudásról és kiváló intelligenciáról tettek tanubizonyosságot: csak a legfrissebb esekben tartoztak a mesterszedők gárdájába. Az a néhány nyomdalgazgató, akit megelégedéssel számíthatunk a tanult nyomdászok sorába: volt-e valaha más, mint könyv- meg újságszedő? Faktoraink legjelesebbjei vajlon cikornya-rajzolással szerezték-e meg szaktudásukat?

S ez nem is csoda: a könyv- és újságszedésből mindjárt ragad egy kis műveltség meg általános tudás az emberre, a kereskedelmi nyomtatványokkal, meghívókkal meg egymással pedig még a nyelvérzékünket is tönkre tesszük.

Amit a mesterszedésnek neveznek: az éppen oly egyszerű munkaköre kell hogy legyen a betűszedőnek, mint amind például a táblázatszedés vagy a könyveknek, újságoknak a szedése. Biztos kézzel, kellő megfontoltsággal tudja csinálni valamennyi nyomdász ezt is, azt is. Alapja pedig az egész szaktudásának mindenkori a könyvszedés maradjon, amely a maga sokoldalúságával szinte kimeríthetetlen tanulmányi anyagot képes adni az általános műveltségre meg művészi tudásra áhítozó nyomdászembernek.

Térjen vissza mindenki a nyelv és a betű kultuszára, legyen mindennek fölött az író ólombetűkkel értelmesen tolmácsolni tudó jó kompressz-szedő, szeressen az általános és szakbeli műveltségéhez egy kis rajzkészültséget is, s bizonyára mindannyian jobban megközelíthetjük majd az iparművészeti ideált, mint most, a fölületesség és a szakunktól való eltávolodás korszakában. Egy faktor.

A betűtípusok oxidálódása az új szekrényekben.

Az új szekrényeket — ha csak nincsenek állandóan fölállítva — tanácsos gyakrabban szellőztetni, mert könnyen lehet, hogy a szekrény keményfából való részlet nincsenek eléggé kiszáradva, s így a betűk oxidációját okozhatják. Tapasztaltam ezt olyan betűkben, amelyek évek hosszú során át régi szekrényekben voltak elhelyezve, a nélkül, hogy rajtuk a rozsdának legkisebb nyomát lehetett volna fölfedezni; de alig hogy átkerültek az új szekrényekbe, már rozsdásodni kezdtek, még pedig különösen ama rekeszekben, amelyek a szekrény szélein és a két középső lécmellett vannak. Különösen akkor van nagy szükség az új szekrények szellőztetésére, ha ezek nem szaküzleiből szereltettek be, hanem más asztalos által készítették. A szaküzletben raktáron lévén a szekrényféle, ott többé-kevésbé kiszáradhatnak a keményfa-részek is, de az asztalos elkészülte után tüstént hazaszállítja a szekrényt.

F. K.

Nyomatási technika.

A nyomtatványok lassú száradásának az oka vagy a túlságosan bő festékadásban, vagy pedig a papíros alkalmatlan voltában rejlik. Gyakran kerül a kezünkbe oly nyomtatvány, amelyen ha erősebben végighúzzuk a kezünket: a festék elfenődik rajta. Szaklapjaink egyikében három év előtt jelent meg egy melléklet, s a napokban még egész könnyedén letörölhetjük róla a zöldecs tónusnak majdnem az egész pigment-tartalmát. Itt tehát már abban volt a hiba, hogy a festékgyáros nem eléggé előőrzsöltten szállította a festéket, s mikor ezzel jó szívóképeségű papírosra nyomtattak: a papíros egykettőre magába szívta a festékanyag megkötésére szánt firnászt, míg a kőben el nem dörzsölt, s ennél fogva egyszersmind a firnásztól elegendőképpen meg nem kötött pigment igen apró szemecskékben a papíros felszínén maradt. De ettől az esettől elkéltve, a festékgyáros maga ritkán az okozója a festék lassú száradásának. Többnyire az okozza a bajt, hogy a gépmester túlságosan vastagon adagolja a festéket. Rendesen valamely kisebb szerű hlányosságokon akar a túlságosan festékadagolással segíteni, s csöbörből vödörbe jut. Ámbár sokszor maga a papíros is olyan kemény, illetőleg annyira enyvezett, hogy csak igen nehezen szívja föl magába a festéket, s az utóbbi java részének a felszínén kell megszáradnia. Segíthetünk ezen valamelyest a szárító pornak (szikkatívnak) meg a szárító kencének a használatával. Néha még mérsékelt enyvezésű papíroson sem akad száradni a festék, akkor tudni illik, ha alatta már valami erősebb festékkel nyomtatott alapnyomat van, amellyel elzárjuk a később jövő nyomat elől a papír pórusait. Az egyetlen segítség ekkor a szikkatív.

Rotációs gépen nyomtatott lapok maszatolódása.

Napi lapjainknál elég gyakran megessik, hogy maga a teljesen laikus olvasó közönség is megbotránkozással nézi az újságot, annyira duplázott meg maszatos annak egyik-másik oldala. A túlságosan erős nyomtatás pedig szinte mindennapos dolog. Pedig éppen az utóbbi az, amely a rotációs nyomtatásbell legtöbb galljának a világra szülője.

A kettőzést a rotációs gépen bajos egészen megszüntetni, mert rendszeren a szerkesztetben rejő hibákra vezethető vissza, lehet azonban egy bizonyos még tűrhető fokra leszállítani.

Először is arról kell meggyőződönünk, hogy a lemez-hengernek és a nyomóhengernek teljesen egyforma-e a körülete. Az ellennyomatos henger átmérője azonban egy papír-vastagságnnyival nagyobb lehet, mint a szépnyomatosé, mert az utóbbival való nyomtatás idején a papíros rendszeren megnyúlik valamiképp. Ha a nyomóhengerek vastagok nagyon: az ellennyomatos hengerhez való befutásakor a papíros emelkedik és későn kerül nyomtatásra. A nyomóhenger-borítások vékonyasága esetében pedig az a baj, hogy a lemezhengerek nem kapnak elég papíros; ez az utóbbi húzódik, s az iv szépnyomatos fele gyöngén maszatolódik.

Nyomatási kinematográfiai zselatin-lapokra.

A kinematográfia közkedvelté léte hébe-korban a könnyunyomatásnak is juttat egy kis akcidens munkát. Nem csupán plakátok alakjában, hanem néha zselatin-lapok tele-nyomatásának a formájában is. E lapokat két üveglap között a készülékbe helyezik, s a rajtuk levő szöveget az illető helyre vetítik. Ha hosszas és gyakori használatról

van szó: természetesen okosabb dolog, ha a fotografus csinál megfelelő lemezt — hisz azt esetleg ki is színezheti —, de ha csupán egy-két napra, avagy éppen egyszeri használatra kell a szöveg (mint például választási telegramoknak hírül-adásakor stb.): bizony a zselatin-lemez is csakúgy megteszi a szolgálatot, akár az üveg-pozitív.

Az ilyes zselatin-lapok nyomtatásakor számítanunk kell arra, hogy a szöveg képe majdnem nagyítva lesz, s éppen ezért léniék összeszedését a szedőnek kerülnie kell, vagy ha már éppenséggel nem tudja elkerülni: hát a legpontosabb kapcsolásra kell törekednie. A nyomtatásakor pedig ne vegyünk pusztán csak fekete festéket, mert ez sohasem főd annyira, hogy nagyított vetítéskor hézagok ne látszójanak a betűk fölületén, hanem kellő alapnyomatás után inkább ezüstbronzal lgyekezünk a szöveget teljesen nem átlátszóvá tenni. Az egész munkafolyamat különben ilyen esetben a következő: Alapnyomatáshoz jóféle festéket üvegtégelyes sajtóban lenyomatot készítnünk a zselatin-lapokra, de nagyon gondos nyomás-szabályozással, mert erős nyomás esetében a zselatin-lap megreped, vagy a legjobb esetben is a festék a betűk szélein kitolódik. A még nedves nyomatot a legfinomabb ezüstbronzal beporozva, egy ideig száradni hagyjuk, s aztán a fölösleges bronzot egészen liszta vattával letöröljük róla. Az újnyomatot stb. a leggondosabban el kell távolítanunk a lemezről, hogy vetítési célokra teljesen kifogástalanul és jól használható legyen.

A könnyunyomató és az autokróm-nyomatás.

Ma már szélitében el vannak terjedve a könnyunyomató nyomatással kombinált autokróm nevezetű litográfiai képes levelező-lapok. Ezeknek a könnyunyomatót illető előállítás módja bár nagyon egyszerűnek látszik: mégis nem egy jó gépmester bukkant mellette előre nem látott nehézségekre.

Mindenekelőtt jó hengerborításról kell gondoskodnunk. Egy füvel több vagy kevesebb már jelentős szerepet játszik, amennyiben ha a henger körülete a borítással egyetemben nem felel meg pontosan a megállapított méretnek: a nyomatás nem folyhatik le szabályszerűen, s az ily kompressz illusztrációs formáknál rendszeren keződés okozta sávok keletkeznek. E sávok nyomtatás közben mind szembeütőbebekké lesznek, mert a kilsék az illető helyen lecsiszolódnak. Ha a forma mosásakor észre is vesszük a bajt: már késő, mert ha például a borítást utólagosan vékonyabbra akar-nók venni, a kivágások nem illeszkednének többé pontosan a maguk helyére, és — mert hát a borítás vékonyabbra vétele következtében a nyomatás fölületé is kisebbé lesz — a litográfiai úton nyomtatott színek sem illenek többé össze.

Ha a borítást jól csináltuk: a legközelebbi dolgunk az, hogy az illesztéseket pontosan arra a helyre erősítsük, ahol a könnyomó erősítette meg azokat. A karton széle gyakran egyenetlenek. Ha már most ezek az egyenetlenségek mind a könnyu-, mind pedig a könnyunyomatásban pontosan ugyanarra a helyre kerülnék: egymásba-illesztés dolgában nem történik hiba; legyenek azonban az illesztések a két nyomatási eljárásban különböző helyeken elrendezve: a legszorgosabb figyelem mellett is egyszeriben készen van a baj. Az üveglapokat kell ezután a helyükre igazítanunk, s megvizsgálni: vajjon egyszerre és egyforma erősen fognak-e. Hogy a levelező-lapok későbbi széjfelvágásakor a könnyu-

Szakoktatás.

A) Könyvnyomdászok Szakköre szaktanfolyamai.

A stereotípiál tanfolyam tanítási anyaga: A stereotípiálás módja, a stereotípiál készülék, a forma zárása, a matrica készítése, a cícerós vastagságú lemezek üntése, a betűnyíl magasságú lemezek üntése, a negatív stereotípiál, matricák készítése ehhez, karikák, négyesűgek stb. körülöntése.

A cínkográfiai kurzus tanítási anyagául a következő tárgyak gyakorlati megismertetését választottuk: Közvetlenül a cínklemre való rajzolás, átnyomó-papírosra autográfiai tintával való rajzolás, a rajznak cínklemre való átültete, a könyvnyomtató cínkográfiai berendezkedése, a maratás-hoz való előkészületek, az első maratás, a második maratás, a harmadik maratás, a negyedik maratás, a végső maratás, az első levonatok készítése, az adjsztálás, domború nyomtatáshoz való nyomtató-lemezeknek a maratása.

A jövő, 1907-1908. évi szaktanfolyamok költségvetése:

A) Személyi kiadások:

1. Előadók és munkavezetők óradíja (összesen 875 óra 150 fillérjével)	1312.50
2. A szaktanfolyamok oktatásügyi vezetőjének tiszteletdíja	100.—
3. A kísérleti nyomdai szedő-osztály főfelügyelőjének tiszteletdíja	50.—
4. A kísérleti nyomdai gépek főfelügyelőjének és rendbentartójának tiszteletdíja	50.—
5. A hallgatóság pontos megjelenésének ellenőrzésével és a taneszközök rendbentartásával megbízott "adminisztrátor" tiszteletdíja ..	50.—
6. Berakónó óradíja (35 × 3 = 105 óra) 60 fillérjével	63.—
7. A stereotípiálásnál szükséges segédmunkás óradíja (14 × 3 = 42 óra) 80 fillérjével ..	33.60
8. Szolgának takarításért (havonként 10 korona)	120.—
A személyi kiadások összege koronákban	1779.10

B) Dolgi kiadások:

1. Műser-lemezekre, korrigáló- és védő-pasztára	60.—
2. Körtéfa-lapokra	30.—
3. Linoleum-lemezekre	18.—
4. Celluloid-lemezekre	80.—
5. Úésőkre és rulettákra, karcoló-tűkre	28.—
6. Rajzpapírosra	20.—
7. Cícerós beosztású vízlatpapírosra	45.—
8. Squarellfestékekre, ecsetekre, szilkékre stb.	25.—
9. Papírosra a próbanyomatokhoz	250.—
10. Mindenféle színű nyomtató-festékekre	180.—
11. Ganz-féle egy-lóerős elektromotor árának fele törlesztésére	345.—
12. Erőhajtás	28.—
13. Utálgatásra	28.—
14. Formamosó-szerekre (rongy, terpentín, benzín, petróleum stb.)	22.—
15. A hengeranyag egyszerű felújítására	127.50
16. A kísérleti nyomda felszerelésének tűz és betörés ellen való biztosítására	21.40
17. A stereotípiál fém felújítására	25.—

18. A stereotípiál készülék fűtésére (fával meg szénnel)	6.50
19. Stereotípiálásához szükséges aprólékos anyagok (Itatós- és selyempapíros, dextrin-por stb.) pótlása	4.20
20. Forrasztáshoz szükséges eszközök és anyagok beszerzése	28.—
21. Egyszerű cínkográfiai felszerelés (Rapidograph) beszerzése	270.—
22. Cínkográfialáshoz szükséges anyagok időről-időre való pótlása	65.—
23. Egyszerű galvanoplasztikai berendezkedés ..	110.—
24. Ehhez anyagok pótlása	34.—
25. A rézlenia-anyag pótlására kell még	110.—
26. Látogató-könyvesek újrayomtatására	70.—
27. Értéslítő nyomtatására	150.—
28. Betűöntődei stb. mintakönyvek és mintafüzetek szállítási díjára	30.—
29. Egy könyvszekrény csináltatására	90.—
30. Egyéb előre nem látott kiadásokra	200.—

A dolgi kiadások összege 2500.60

koronát tesz tehát ki megkülönböztetve számlálsalnk szerint. Ehhez hozzáadva az .. .. .

koronát kitevő személyi kiadásokat, összesen 4279.70

koronában állapítható meg a Könyvnyomdászok Szakköre tanfolyamainak 1907-08. évi költségelőirányzata.

E költségvetéshez a következő magyarázatokat fűzzük:

A személyi kiadások 1. pontjában foglalt előadói és munkavezetői óradíjakat az elmúlt esztendőben rendszerezésítettük, annál az oknál fogva, hogy előadóinkat és munkavezetőinket — akik egyes különleges munkakörökben való nagy jártasságuk révén még a szabad idejüket is kitünően értékesíthetik — némiképpen kárpótoljuk az idővesztéségükért. Az óradíj annál kevésbé nevezhető magasnak, mert előadóink jó része szemléltető eszközök beszerzésére költi.

A személyi kiadások 2., 3., 4. és 5. pontjaiban foglalt tiszteletdíjak számításba is alig jöhetnek ama munka és idővesztéség ellenében, amelyet a tanfolyamok vezetősége a tanfolyamok érdekében áldozni kénytelen. A vasárnap délelőttiük mindegyikét, a hétköznapi estéknek pedig jelentékeny részét kell a szaktanfolyami helyiségekben töltenie.

A személyi kiadások 6. pontjához: Bár a próbanyomatokból csak igen kevés példányt készítünk, a gép körül munkáknak, a papíros rendbentartásának stb. dolgot okvetlenül valamely ügyes segédmunkásnőre kell bízunk, már csak azért is, hogy az oktatás főnnakaadást ne szenvedjen.

A személyi kiadások 7. pontjához: A stereotípiál munka okvetlenül megkívánja a segédmunkás alkalmazását. Egy órával az előadások megkezdése előtt már töltenie kell a készüléket, hogy a fém a kellő időre folyóssá legyen; a készüléket rendben kell tartania, s kéhez adogatnia a munkavezető által kívánt szerszámokat meg anyagokat.

A személyi kiadások 8. pontjához: Ezt az összeget immár három esztendője évről-évre beállítjuk a költségvetésünkbe. A nyomdában sok papírosulladék meg egyéb szemét gyűlik össze, s minden előadói nap takarítást kell.

A dolgi kiadások 1., 2., 3., 4. és 5. pontjához: Ezek az anyagok meg eszközök a lemezvéslé tanfolyamon szükségesegek. Ingyen kell adnunk, mert különösen a szegényebb hallgatók nem igen szerezhetik be. S különben is: a meg-

véselti lemez állandó díszítő-anyaga marad kísérleti nyomdának. A korábbi évekkel szemben most azért vettünk föl többféle alpnymati lemezt, mert a gyakorlatban a nyomtatvány minőségéhez és a példányszám mennyiségéhez képest hol ez, hol meg az a lemezfajta bizonyul kiadósra alkalmasnak; megmunkálási technikájuk pedig meglehetősen különbözik egymástól, s így a tanfolyamok szélesebb alapokra helyezése után a külön-külön való, alapos és gyakorlatias megismeretelésükről gondoskodnunk kell.

A dologi kiadások 6., 7. és 8. pontjaihoz: Mind e kérekre a filigráfiai vázlatkészítési tanfolyamok keretében van szükségünk. Természetesen ingyen adnók a tanulóknak.

A dologi kiadások 9. és 10. pontjaihoz: A próbanyomtatványok készítése és a festékeverési próbak idején igen sokfajta papírosra és festékre van szükségünk. A papírosokt különben a vázlatot készítő hallgatók is erősen fogyasztják.

A dologi kiadások 11. pontjához: A Ganz-gyár igazgatósága két esztendő előtt egy a gyorsrajtónk hajtásához szükséges váltakozó áramú elektromotort adott nekünk költsélen. Azóta többször sürgette a megvételét vagy visszaküldését, de mi bízva a kereskedelmi kormány anyagi támogatásában: mindannyiszor haladékokat kértünk. Most már aligha lehetne a dolgot tovább halasztani. A motorra szükségünk van: kiegészítő része a gépnek, s tanulmánytárgy is.

A dologi kiadások 12. és 13. pontjaihoz: Hajtás is, és világítás is villamos. A világító testek száma összesen hat.

A dologi kiadások 14. pontjához: A próbanyomtatvány készítése idején minduntalan meg kell mosnunk a formát, s így természetesen nagy a mosó-szerekben is a fogyasztás.

A dologi kiadások 15. pontjához: A massa-hengerek tartóssága nagyon korlátozott, s így biztosra vehetjük, hogy észre újra körül kell öntetnünk majdhogyan valamennyit.

A dologi kiadások 16. pontjához: A kísérleti nyomdában sok egyrészt a könnyen gyúló papíros meg fa-alkatrész, másrészt pedig a sárgarézbe való drága géprész és vonal.

A dologi kiadások 17., 18. és 19. pontjaihoz: Mindez a stereotípiái tanfolyamon okvetlenül szükséges és meg lehetne gyorsan fogyó anyag. Készletünk már nincs belőle.

A dologi kiadások 20. pontjához: Főképpen a galvanoplasztika útján nyert vörösréz-lapocskáknak ólomtálcákra forraszthatása végett van szükségünk e berendezkedésre.

A dologi kiadások 21. és 22. pontjaihoz: Az egyszerű, nagyobb felületű rajzok házilag való címkografálhatóságnak tanítását már két esztendő előtt is programunkba vettük, s éppen csak a berendezkedésre szükséges költség hiánya miatt nem valósítottuk meg. Tovább már alig halaszthatnók.

A dologi kiadások 23. és 24. pontjaihoz: Ugyanez az eset itt is. Pedig a domború nyomtatáshoz szükséges matricákat eddig nem tudván előállítani, a ma annyira félkapott domború nyomtatást sem taníthattuk ezért gyakorlatilag.

A dologi kiadások 25. pontjához: A kísérleti nyomda részvénye — különösen az egy pontos vonalak tekintetében — oly szűkös, hogy már eddig is csak nagy felületű tárgyakat folytathattuk a mesterszerződési gyakorlatokat.

A dologi kiadások 26. pontjához: A két esztendő előtt nyomtatott látogató-könyvecskék fogyóban vannak. Házilag nem készíthetők a tanfolyami oktatás akadályozása nélkül.

A dologi kiadások 27. pontjához: Éppen úgy ez sem.

A dologi kiadások 28. pontjához: A külföldi küldemények után eddig is tekintélyes portót, sőt vámat is fizettünk.

A dologi kiadások 29. pontjához: A tanfolyamokon máris annyi a mintafüzet, vázlat, véset stb., hogy ezek rendszerhelyezésére okvetlenül szükségünk lesz egy rekeszes beosztású nagyobb szerelvénynek a melébbi csináltatására.

A dologi kiadások 30. pontjához: A kísérleti nyomda üzemében minduntalan előadódhat valamely előre nem számított kiadás, pl. valamely géprésznek s. b. törése, valamely eszköznek, anyagnak sürgős beszerzése s. b. esetében.

Az 1907-1908-iki szaktanfolyamok költségvetését — mint már említettük — vaglyagosan állapította meg a választmány. Okot erre az szolgáltatott, hogy a Kőnyunyomdász Szakkörét részben szakiróadalmi vállalkozásai, részben pedig a szaktanfolyamokra éveken által fordított nagyszámú kiadásai anyagilag ugyan meglehetősen kimerítették, de éppen ezért remélhető, hogy a kereskedelmi kormány a fontos missziót betöltő szaktanfolyamoktól segítségét most már nem fogja megtagadni. Ha ez azonban mégis megtörténne, illetőleg a szükséges támogatás az oktatási esztendő kezdeléig nem lenne biztosítva: a választmány az előadói óradíjakat és az összes beruházási kiadásokat fölül, eladósi részesítést s. b. taneszközöknek a hallgatóság számára való ingyenes kiszolgáltatását megszünteti, s a tanfolyamokat a megszabott keretben bár, de a legszigorúbb takarékság szem előtt tartásával igyekszik továbbvezetni.

A fönt közölt költségvetésünk tételét olyan természetűek, hogy a förlésük igen káros hatással volna a szaktanfolyamokra, s velük együtt az egész magyarhoni nyomdaiparra a fejlődésére. A kísérleti nyomda fölszerelése bővítésre szorul a hallgatóság hozzászokott már a taneszközök szorult, a hallgatóság kiszolgáltatásához: a kereskedelmi kormányzat ingyenes kiszolgáltatásához: a kereskedelmi kormányzat részéről való támogatás elmaradása visszaesést idézne elő.

Pedig tanfolyamaink már meglehetősen arányban felköltytök a külföld érdeklődését is. Az ausztriai, német s. b. szakkörök valósággal magyar specialitásnak tekintik a Kőnyunyomdász Szakköré budapesti szaktanfolyamait, Kőnyunyomdász szaktanfolyamok eddig nincsenek hasonló arányú nyomdász-szaktanfolyamok eddig nincsenek a külföldön. A német Typographische Gesellschaftok és a párisi, brüsszeli meg francia-svájci Association professzionelle-ek ki-kiragadnak a nyomdász tömörök tudnivalói közül egy-egy tárgyat, s három-négy hónapos tanfolyamokon azt tanítgatják, de nyomda hiányában főképpen csak elméletileg. Oly alapos oktatásban, mint mi, már az eszközök elégtelensége miatt sem igen részesíthetők hallgatókat.

Novák László, tanfolyamvezető.

Speciális tanfolyamok a bécsi grafikai főiskolán.

A bécsi grafikai főiskolán (Graphischer Lehr- und Versuchsanstalt) az osztrák közoktatásügyi miniszter május hó 3-án kelt írásával két speciális szakkurzusnak létesítését engedte meg az 1907-1908-iki tanítási esztendőre. A kurzusok egyikének a szedés, a másiknak pedig szabadkézi rajz lesz a tárgya, s mind a kettő gyakorlati jellegű lesz. A kurzusok különben két-két — 1907 szeptember hó 29-ikétől 1908 Január 26-áig, s február 2-ától május 25-ig terjedő — szemeszterre oszlanak, s az oktatás mindig csak vasárnap délelőttre szorítkozik, még pedig a szedést illetően 8 óráról fél 12-ig, a rajzról ellenben csak 9-től 11-ig.

A szedéstánításra megállapított tanítási terv a következő: 1. A sima szedés, különös tekintettel a mennyiségkezdés; 2. A sima szedés, különös tekintettel a minőségkezdésre; 3. Táblázatos szedés. — 4. A tördelői munka:alak; betűanyag; ritkítás; cím; sorok; jegyzetek; a tördelés; cím; tartalom; tárgymutató; előszó; kezdő és végződő oldalak; kolumnacím; beosztás; címlövés. — 5. A modern műipari szempontból vett mesterszerű munkák (kereskedelmi és egyéb akcidens nyomtatványok, hirdetések); többszínű munkák (merkantilis és egyéb akcidens nyomtatványok, könyvborítékok, reklámas munkák, értékpapírosok és okmányok); az alpnymati lemezek használata; az alpnymati lemezek kidolgozásának különböző módjai; nyomtatványtervezetek rajzolása.

A rajzkutatási kurzusnak pedig ez a programja: egyszerű ornamentális formák rajzolása; tételosztás a könyv- és díszítésre való tekintettel; betűnek és dísznek kapcsolata; különböző tervezetek és vázlatoknak a készítése.

A Szakkör szaktanfolyamainak új korszaka.

Tanfolyamaink intézménye új korszak elé néz. Az a fölirat ugyanis, melyet a kereskedelemügyi minisztériumhoz intéztünk, megteremtette a maga hatását, amennyiben a tanfolyamok ügyében a minisztérium kiküldte képviselőjével Gaul Károly technológiai igazgató urat, hogy egy sokszorosító-ipari továbbképző iskola szervezése céljából a főnökegyesülettel és a Könyvnyomdászok Szakkörével érintkezzék.

A minisztériumnak az a szándéka, hogy ebbe az iskolába a mi tanfolyamainkat átveszi, s kibővíti azt a sokszorosító iparhoz tartozó egyéb iparágak, úgy mint a könyvnyomtatás, röntgenrajz és fényképezés tanfolyamaival, nemkülönböztetve a szakttechnikai oktatás mellett egyéb szakirányú tárgyakat is tanít. — Mi a fölterjesztésünkben nem kértük ugyan a tanfolyam átvételét, hanem csak azt, hogy tanfolyamainkat a minisztérium támogassa, mert a magunk erejéből azt megfelelően fejleszteni képesek nem vagyunk. A minisztérium azonban helyesebbnek találja, ha a tanfolyamokat teljesen átveszi és megfelelően kibővíti, s ilyenképpen majd a költségeket is egészen maga fűdözi.

A minisztérium ezzel az intézkedésével ietemes költség alól fogja a Szakkört föloldani, s a tanfolyam kibővítésével annak célját, hogy a szakképzettséget fejlessze és az izlést művészi irányban nevelje: hathatósan fogja előmozdítani. Így tehát ezekből a szempontokból a minisztérium szándékolt intézkedését örömmel kell hogy fogadjuk.

Émde ennek dacára nehéz szívvel gondolunk arra, hogy a Szakkörnek etől a sokat dődelgetett és szeretettel ápoltt csemetéjétől megváljunk és más kezekre bizzuk, mert bár annak fejlődése érdekében jelentékeny áldozatokat hoznak, s bár gondos és kiváló férfiu kezeibe rakják le az intézmény fejlesztésének ügyét: mégis aggodalom tölt el bennünket, hogy fejlődése nem terelődik-e helytelen irányba, s így féltékenyen őrzött és ápoltt csemeténk áldozatul esik.

Ezeknél fogva a minisztérium minden jóakarata s áldozatkészsége mellett is mi csak úgy adhatjuk át tanfolyamainkat állami kezelésbe, ha az intézmény fejlesztésében nekünk irányító befolyást biztosítanak, vagyis ha a tanfolyam mellé egy iskolai bizottságot állítanak, mely fele részben a főnökegyesület tagjaiból, másik fele részben pedig a Szakkör tagjaiból szervezendő, s amely bizottság lesz aztán hivatva a kereskedelemügyi minisztérium legfőbb fölügyelete alatt az intézmény ügyeit ellátni. Tanfolyamaink pedig úgy illesztendők bele a sokszorosító-ipari tanfolyamok keretébe, hogy mintegy önálló testet képezzenek, vagyis a jelenlegi szakttechnikai tanfolyamokat az etdögi rendszerhez hasonlóan egy szakttechnikai tanfolyamvezető vezesse azután is, aki egyszersmind az Intézet igazgatójának szakttechnikai ügyekben tanácsadója és segítő társa lenne. Ily alapokon a tanfolyam működése zavartalanul folyhatnék tovább, mert a tanfolyam alapján véve egyelőre nem szenvedne semmi változást, csupán hozzá lennének illesztve az egyéb iparágak tanfolyamai és a szakirányú tantárgyak tanfolyamai.

Ezen a módon, ha esetleg a többi tanfolyamok az idén talán már is lennének szervezhetők, tanfolyamunk mint a sokszorosító-ipari tanfolyamok kezdete működhetnék a már megállapított tanítási terüvel és beosztásával. E mellett pedig az őszel megválasztandó iskolai bizottság serényen dolgozhatna tovább az igazgatóval egyetemben a többi tanfolyamok szervezésén, hogy legkésőbb a jövő őszszel az ősszel tanfolyamok életbe léptethetők legyenek. Nemkülönböztetve foglalkozhatna egyúttal a bizottság a mi szaktanfolyamainknak az esetleges újfászerzésével színtén.

Ha ezeken az alapokon a minisztérium képviselőjével egyezsége tudunk jutni: akkor tanfolyamaink az idén már új korszakba lépnek, s a szakoktatás kérdése hatalmas lendülettel tör majd előre a haladás útján. Igaz, hogy ezzel

még nem lesz teljesen megoldva a szakoktatás kérdése, mert az csak akkor lesz elérve, ha a szakirányú inasiskolák jelenlegi szervezete is változásokon megy keresztül, s oly átalakítást nyer, mely a kívánalmaknak jól megfelel.

Csak ebben az esetben iltheetik be tanfolyamaink valóban továbbképző hivatásukat, mert akkor már nem kell az alapképzéssel is verszdnölk, ami tulajdonképpen a szakirányú iskolák földadata lenne.

G. E.

Nyomdász-inasok szakiskolái Svédországban.

Ezek tervezésével foglalkoznak most a svédország irányadó szakkörök. Mint mindenütt, úgy ebben az északvidéki országban is hatalmasat fejlődött a könyvnyomtatás. Betű, ornamentum és minden egyéb segítő eszköz dolgában óriási új anyag áll a szedő rendelkezésére; a legújabb szerkezetű géptípusok a nyomdák jó részében be vannak immár vezetve, s a grafikai sokszorosítás egyéb ágaiban is jelentékeny a föllendülés, amennyiben a svédek már az ezekre vonatkozó találmányok és újítások jó részét is hasznosították a munkájukban. Mindehhez azonban olyan képzett munkaerők kellene, amelyek a fokozott igényeknek is jól tudnak felelni. Hogy tehát ezek kiképzése lehetségessé váljék, az inasok kötelező szakoktatását törekessé megvalósítani. A nyomdász-inasok tanulási ideje Svédországban most rendszeren öt év, amely azonban etdögi kizárólag műhelybeli tanulással telt el, ami — mint magunkról is tudjuk — a mai munkamegosztásos világban éppenséggel nem kielégítő. Van ugyan sokszorosítás-technikai tanintézet kettő is Svédországban: az egyik Stockholmban, a másik Göteborgban, de ezek természetesen nem felelhetnek meg az általános inas-szakoktatáshoz fűzött igényeknek. A göteborgi szakiskola különben is meglehetősen jelentéktelen; hallgatóinak száma kicsiny, s fölszerelése még a szemléltető oktatás céljaira sincsen. A stockholmi grafikai iskola elég jól volna berendezve, de hiányoznak hozzá a megfelelő jó tanító erők. Mindebből nyilvánvaló, hogy a grafikai szakoktatás ügye még elég rosszul áll Svédországban, s hogy a kötelező inas-szakoktatás nagyot lendíthetne rajta.

Szakkönyvtárak berendezésének szükséges volta.

Oszttrák testvérlapunk, a "Graphische Revue" cikket közöl a szakkönyvtárak szükségességéről. A cikk szerzője panaszkodik, hogy a szak ápolására hivatott "Typographische Gesellschaft"-ok alig törődnek azzal, hogy tagjaik szellemi szükségletét jól berendezett, könnyen hozzáférhető szakkönyvtárral is igyekezzenek amennyire lehet kielégíteni.

Most, amikor a Szakkör új és előreláthatólag állandó otthonába költözködik: aktuálissá válna mindánnk is egy jól összeválogatott, a technikának és nyomdásztörténelemnek minden apró-cseprő kérdésében biztos útmutatást adó szakkönyvtárnak a megalapítása. Mert van ugyan egy határ mindenféle ócska könyvünk, de rendszerről a gyűjtésükben etdögi nem lehetett szó. Jobbára egyik-másik nemesebb gondolkodású szakírtásunk — köztük különösen Bendtner Józsefnek — az adakozó kedvéből jutottunk hozzá.

Egy a célját belöltő szakkönyvtárnak mindenekelőtt a kultúrnemzetek (tehát a német, francia és angol) szakirodalmának monumentálisabb műveit kell magában foglalnia. Mert ez adja az alapot a történelmi és egyéb alapon való összehasonlításra, valamint a technikai továbbfejlődésre is. Hogy a mi gyöngérske magyar szakirodalmunknak teljes számban kellene benne képviselnie: magától értetődik. De ne csak a szorosabb értelemben vett szakirodalmat találhassuk meg a könyvtárunkban, hanem a magyar nyelvészeti, művészeti és iparművészeti, továbbá mechanikai, kémiai, irodalomtörténelmi stb. alapvető, jobb munkákat is.

A könyveken kívül természetesen járhatunk kellene a bel- és külföldi szakfolyóiratokat, köztük franciát és olaszt is.

nem rendelkezhevel: jól-rosszul összetétkolt s sajtóhibák-
kal telespékelt nyomtatványai legfőljebb elretentő példóul
szolgálhatónak mindazoknak, akiket illet, arra nézvést,
hogy hová vezet a szervezeten, tehát műveletlen és szak-
beileg győnge munkásokkal dolgozás s az inasgazdálkodás.

Végül még egyet. Májusi füzetünkben szóltam arról,
hogy az egyéb szakok kiállításánál mily gyalóztatás sze-
désű és nyomtatású nyomtatványok vannak. Nos, hát itt
is az a természetli igazság érvényesült, hogy a salaktól
nem láthatni a tiszta ércet. Először ezek a silány nyom-
tatványok uralták nagy részben a helyzetet, de később
mind több és több olyan jó meg szép nyomtatvány került
forgalomba, amely tényleg díszére vált a magyar nyomda-
iparnak, s ezek aztán kiköszörülték a nyomdászatank hír-
nevén az amolyan silány nyomtatványok által korábban
ejtett csorbát. Fiedler Károly.

Nagyszabású kő- és könyunyomdai festékgyár
alapításáról szól a Vegyi Ipar. Közlése szerint Baer Ottó
drezdai festékgyáros nagyszabású kő- és könyunyomdai
festékgyárat létesített Budapesten, a Gizella-út 53. sz. alatt.
A gyár motorikus erejét egy ötven-lóerős Diesel-mótor szol-
gáltatja. A hét darab hatalmas porfir-hengerű kettős festék-
törő géppel naponként kétezer kilogramm fekete nyomda-
festéket és háromszáz kiló színes festéket lehet előállítani.
Az új gyár termékeivel nemcsak a magyar piacra fog szo-
rítkozni, hanem exportálni akar a keletre s Olaszországba is.

A Magyar Könyvszemle április-juniusi füzete
igen érdekes tartalommal jelent meg. Legelől egy a Nem-
zeti Múzeum könyvtárának 1906-iki állapotáról szóló ismer-
tetést találunk benne, aláírás nélkül, tehát minden való-
színűség szerint az érdemes szerkesztőnek, Kollányi Ferenc-
nek a tollából. Három autotípus hasonmás is van ennek
az ismeretlenségnek a keretében. Az egyik a II. Rákóczi Ferenc
fejedelem apjának végfőtisztességekor elmondott beszédeknek
címlapját mutatja, mely "Cassan (Kassán) nyomtatott
Boszló Istvan által 1677. esztendőben." A cím teljes szö-
vege különben ez: "EGHI ZENGES; AVAGY MENNYESI
VIGASZTALO SZOZAT: Mely alá-fzállott a Méltóságos
Fejedelmi RAKOCZI, és BATHORI, igen meg-kefereedett, és
igen nagy izomorúságban lévő gyófzos Udvarhoz." — Egy
másik hasonmás Liszt Ferenc Rákóczi-Indulója második
kidolgozásának eredeti kéziratát mutatja 1866-ból, egy har-
madikon pedig Armbruster Jakabnak II. Lajos királytól
1818-ban kapott címerét láthatjuk. — A dolgozatok sorában
Szönyvi I. Lászlóé következik XIV. századbéli papíros-akle-
veleink vízjegyeléről. Nem kevesebb mint tizenhét táblányi
rajzon mutatja be a derék szerző ezeket a vízjegyeket.
Zsák J. Adolf egy eddigi ismeretlen scriptorról és miniatör-
ről, a pécsi püspöki rezidenciában a tizenhatodik század
elején dolgozó Szegedi Bergelyről közöl fontos adatokat,
Gulyás Pál dr. pedig a muzeumi könyvtárban lévő aldinák
leíró jegyzékét közli folytatólóatosan. Tárcá, szaktirodalmi
referádák és különféle apróbb közlemények egészítik még ki
az április-juniusi füzet érdekes és tanulságos tartalmát.

Adatok a vidéki nyomdaalapítások történetéhez.

A Magyar Grafikus írja: Bánffyhunyadi Léwy Ignác
kereskedő, aki azt sem tudja, mi fán terem a könyunyom-
tatás mestersége: nyomdát nyitott körülbelül hétezer korona
értékű berendezéssel. Nagy kínna-keserüvel lefzetett erre
az összegre négyezer koronát, úgy hogy még három ezer
korona tartozás maradt fónn, úgy szintén egyik ottani bank
részéről hatszáz korona készpénz-adósság, melyre a nyomda-
tulajdonos úr nagybátyja, Léwy Márton csucsal lakos volt
a kezés. — Ismeretes dolog, hogy az azon a vidéken élő
rendezetlen viszonyú hitorsosok igen élelmes kereskedők,

s tudnak magukon segíteni. Ama hatszáz koronás bank-
adósság fejében a vagyonos csucsal Léwy és a türehető
anyagli viszonyok közt levő Bánffyhunyadi Léwy perelni
hagyta magát. Jött a tárgyalás, a foglalás, a végrehajtás,
ezenközben azonban a csucsal Léwy kifizette a kezességre
révén reá is háramló hatszáz koronát, de azért az árverés
a Bánffyhunyadi Léwy ellen megtartott, s eladottat a
nyomda a csucsal nagybátyjának 25 K 70 f-ért, mondó
huszonöt korona és heven fillérért. Persze a hitelezőknek
is volt annyi eszük, hogy megtegyék a büntenyítő följelentést.

Magyar papírosgyárak tröszt-szerző egyesülése.

A nagyszabási papírgyár, amelynek eddigi a bécsi Union-
bank volt a fő-fő részvényese, egy a Hazai Bankból, a
Deutsch Ignác és Fial cégből, Herzog Péter báróból s Egyedi
Lajosból álló konzorcium birtokába ment át. A konzorcium
továbbá érdekközösségre lépett a flumeli, hermaneci meg a
tenzjei papírosgyárakkal, valamint egy romániai cellulóz-
teleppel is, ami által egy papíros-tröszt alapját vetette meg.

Nyomdász-Évkönyv és Úti Kalauz 1908-ra.

E pompás és nélkülözhetetlen munkára szóló előfizetési
főlhívásait most bocsátja széjjel az érdemes szerkesztő,
Lerner Dezső szaktársunk. Így szól az: Bizalommal bo-
csátjuk útnak a Nyomdász-Évkönyv és Úti Kalauz 1908-iki,
tizedik évfolyamára szóló előfizetési főlhívásunkat, mert az
elmult évtized bizonyoságot szolgáltatott a mellett, hogy
vállalatunk házagpótló munka, s megfelelt a szaktársak
várakozásának. Törekvésünk ezúttal is az lesz, hogy a
szaktársak fokozottabb igényeknek megfelelően, az eddiginél
jobbát, tökéletesebbet adjunk. S ezt annál is könnyebben
tehetjük meg, mert hiszen vállalatunk távolról sincs nyé-
részkedésre alapítva, hanem egyetlen célja, hogy szolgálja
tulakra legyen a szaktársaknak, s hasznára a szervezetnek.
A Nyomdász-Évkönyv és Úti Kalauz ez alkalommal is
különl fog szak- és társadalmi cikkeket, meg minden oly
gyakorlati útmutatást, melyre a szaktársaknak a nyomda-
ban vagy pedig a nyomdásztársadalomban szükségük van.
A tizedik évfolyam köteté különben legalább is olyan ter-
jedelmű lesz, mint a legutóbbi kötet volt, s ez alkalom-
mal is mellékeljük az útirány-térképet, mely a Magyar-
országon utazó szaktársaknak igazán megbersülhetetlen.
A Nyomdász-Évkönyv és Úti Kalauz ára példányonként
Budapesten 90 fillér, vidéken 1 korona. Minden tíz példány
után egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. Kérjük a megren-
deléseket a pénz előzetes beküldése mellett legkésőbb szept-
tember hó végéig hozzáadni, hogy a nyomtatandó
példányszám iránt tájékozódhassunk. A Nyomdász-Évkönyv
és Úti Kalauz 1908-iki köteté legkésőbb még ez évi decem-
ber hó 1-éig biztosan megjelenik. Midőn még megkészbőnjük
a szaktársak eddigi támogatását, kérjük ezt a jövőre is.

Néhány számadat Krause Károly lipcsei gyáráról.

A Krause Károly féle lipcsei gépgyárnak bizonyára hal-
lotta már hírért minden nyomdász-ember. Olyan tekintélyes
iparvállalat ez, hogy kontinensünkön alig akad hozzá fog-
ható. És e hatalmas vállalat még nem is valami nagyon
régli. 1855-ben alapította a füllajtárgyerekből mehanikussá
vedlett Krause Károly, s az ő élénk eszének és vas-szor-
galmának tulajdonítható az azóta való gyors és nagyarányú
fejlődés. — A gyár mai nagyságát és üzemeppességét leg-
főképpen az eladott gépek számából ismerhetjük meg.
1855-ben 22 volt ezek száma, 1865-ben már 229, 1875-ben
914, 1885-ben 2211, 1895-ben 3315, 1905-ben pedig nem
kevesebb mint 5305. Az elmult esztendőben érték el ter-
mészetesen a legnagyobb rekordot, több mint 6000 gépet
szállítva széjjel a világot minden részébe. Az alapítástól
fogva eddigi eladott gépeknek összes száma meghaladja a

Hivatalos közlemények.

Választmányi ülés 1907. évi július hó 22-én.

Jelen vannak: Tanay József elnök, Fuchs Zsigmond II. alelnök, Ifj. Aligner Antal II. titkár, Bazsik István pénztáros, Sorlós Lajos ellenőr, Boros Dezső II. leltáros, Bórány Nándor, Busay Balázs, Fekete Béla, Gyöngyösi Sándor, Hollásy János, Prüner Arnold és Spitz Adolf választmányi tagok, továbbá mint meghívott Gróc Ernő tagtárs. — Igazolva távol: Pallók Simon I. alelnök, Marócz Jenő I. titkár, Hahn Már I. leltáros, Enyed János, Fekete Géza, Kun Mihály, László Dezső, Noulitzky N. László, Stella Márton és Stefán József választmányi tagok, továbbá Wanka Vilmos szaktanfolyami adminisztrátor.

Marócz Jenő I. titkár az ülésen meg nem jelenhetvén, a múlt havi választmányi ülés jegyzőkönyve a legközelebbi ülésen fog fölolvastatni, illetve hitelesítetteln.

Elnök sajnálattal jelenti Kún Kornél választmányi tagságáról való leköszönését. A választmány megbizta II. titkárt, hogy a lemondó választmányi taghoz levelet írattessen, amelyben a lemondás megokolására kérje fel. Erdemileg ezért a lemondás fölött csak a jövő ülésen fog határozat hozatni.

Elnök bejelentette, hogy a kereskedelemügyi minisztérium terübe vette a szaktanfolyamok államosítását, s e végből érintkezésbe lépett Körünk elnökségével. Fuchs Zsigmond, mint a miniszteri megbízattal tárgyalók egyike, megjegyzi, hogy az értekezleten úgy Körünk, mint a Főnökök-Egyesület kiküldöttjei a szaktanfolyamok állami kezelésébe vételére esetén a Szakkör főfelügyelői jogának érvényben maradása mellett foglaltak állást, s e tekintetben teljes megnyugtatást nyertek.

Gróc Ernő tagtárs elnök felkérésére bemutatja a minisztérium elé terjesztendő szaktanfolyami tervezetet, mely nagyjében az eddigi szaktanfolyamok keretében mozog. Fuchs Zsigmond a rövid, hetemes ciklusokra való beosztást nem tartja célszerűnek; ennek ellenében a hosszabb, egy-hét esztendőes ciklusok felfűzöttségét ajánlja.

Elnök, továbbá Bazsik István, Sorlós Lajos és Gróc Ernő felszólalásokban az eredeti beosztást pártolják, mely után a választmány megbizta elnök, Fuchs Zsigmond és Gróc Ernő tagtársakat, hogy a további értekezleteken az eredeti terv szerinti tárgyaljanak tovább.

Pénztáros jelentése a pénztár állásáról és a tagsági forgalomról tudomásul szolgál.

Pénztáros bejelentette a Grafikai Szemle január-május havi mellékleteinek költséggjegyzékét. Ennek kapcsán indítványozza: kérsékék föl a Grafikai Szemle szerkesztésére, hogy gazdasági szempontból a jövőben kevesebb, de jobb kiállítású mellékletet jelentessen meg a Szemlében; az indítványhoz a választmány hozzájárul.

Elnök magára vállalja, hogy mellékletek szerzése céljából néhány nagyobb főúrral nyomdában eljárjon.

A körhelyiség ügyében jelenti pénztáros, hogy Körünk csak augusztus közepé táján költözhetik be új helyiségébe.

Szeptember 1-én Pécsent nyomtatványkiállításával kapcsolatos szakfőnökségi fog tartatni; a főnökségi megtagadásra Prüner Arnold tagtárs kéri fel.

Fuchs Zsigmond felhívja a választmány figyelmét arra, hogy szakfőnökségek alkalmával gépmesterek is költözhetnek ki.

A választmány helyiséssel fogadja a felszólalást, s elnök indítványára felkéri Fuchs Zsigmond szakírást, hogy a Pécsent rendezendő nyomtatványkiállításán szintén tarissan egy a gépmester szakírástokat érdeklő főnökséget, ki is készséggel elfogadja a megbízatást, még pedig a saját költségére.

A szegedi tagtársak kérésére a választmány szeptember 15-én Szegeden főnökséssel egybekötött nyomtatványkiállítás rendezését határozza el; pénztáros felhatalmazást nyer arra, hogy egy főnökségi szakírást is kiküldjön.

Fuchs Zsigmond Körünk részére felajánlott nyomtatványgyűjteménye közöszinttel vétetik.

A kassai tagtársak levélben bejelentették, hogy augusztus 18–20-ik napján Budapesten tanulmányi kirándulást rendeznek. A választmány üdvözlően értesül a bejelentésről, mert e tényben a szakítás teljesítésére való nincs törekvést lát. Pénztáros megbízatik, hogy a kassai tagtársakat egy alkalmasabb időpont megválasztására hívja föl, a választmány pedig annak idején tartalmas programot fog összeállítani; esetleges további kedvezmény elnyeréséről és jutányos elszállásolásáról is gondoskodik.

Ülés vége.

Ifj. Aligner Antal, II. titkár.

Tagsági forgalom 1907 július hónapban. Beléptek e hónap a Körbe: Dózsa Izid, Frey Jakab, Kállay Géza, Möller József (Jákalmnyomó), Hellachauer Elek (Márkus), Szlehlk István (Rózsa), Fried Hugó Ede, Kump Lajos, Welsz Miksa II. (Fried és Krakauer), Rosenzweig József, Polcz Gusztáv, Sonnenfeld Jenő, Statkiewicz Mihály,

Sugár Mihály, Tanács Pál, Wasserbag Károly (Belléri és Székely), Blhari Lajos, Gajdos István, Kovács Alajos, Pintér Sándor, Staubach Ferenc, Reiner Károly, Schöpf Nándor, Winternitz Zsigmond (Pesti könyvnyomda részvénytársaság), Czabur László, Nagy Gy. Ferenc, Barla Géza, Fráter Lajos (Szolnok), Szolga Sándor és Schmidt János (Miskolc), Hécső Sándor (Háamezvédőárhely), Bauer Ferenc (Pallas), Klein Dezső (Globus), Bazsók Szilveszter (Hamburger és Birkalz), Góspár Soma (Ballitzstein), Zifferblatt Károly (Lengyel), Guttmann Emil, Stomrouszky József (Franklin-Társulat), Schillinghoff Tivadár (Kassa), Keller J. Ármin, Schermann Jenő, Gábor István (Radó-Nyomda), Szilárd István (Révai és Salamon), Szalay Béla (Athenaeum), Welsz Jercheke (Walhlitz), Krosacek Emil (Közsegi nyomda), Bóta János, Molnár Károly II., Trombitás László (Pozmáneum), Nagy Imre (Szeged), Blum János, Inhof Béla, Magyar Vilmos, Mutlu György, Maul János, Neuberger Ignác (Temesvár), Antal Miklós, Halterik Lajos, Kls Bálint (Debrecen), Halada Károly, Lányfaló Nándor, Reimann Alajos, Steiner Gábor (Nagy Sándor), Bleszits Vince, Hauk Sándor, Kászegi Imre (Stephaneum), Régnér Károly (Pallas), Barla Gyula, Csányi András, Fartner Lajos, Gadi József, Halász Antal, Halász Ferdinánd, Helmier Kálmán, Kohn Jakab, Koltay Ferenc, Maltz Ferenc, Mesterházy Sándor, Propper Jenő, Radek Jenő, Pálinskás János, Szokály István, Székely Lajos, Stiffel Jenő, Tóth Ferenc II., Tóth István, Urga László, Uégh Károly, Völfer József, Zsuzsán Mátyas (Szombathely). — Az alapszabályok 9. szakasza alapján törlendők: König Lipót, Szegő Sándor, Martius Ferenc. — Hátrolék miatt törlendők: Belger Lipót, Helmier Sándor, Wlesner Sándor (Rigler), Mihailovits Jenő, Papp Rezső, Preusz Már, Schmidt Vilmos (Kassa), Leszt Adolf (Hornvánszky), Kösztnér József, Péntes Sándor, Oberkersch József (Pesti könyvnyomda részvénytársaság), Gelszler Károly, Schlimsky Konrád, Weckermann György (Möller Károly), Fleischmann Izidor (Globus), Lehner Rezső (Posner), Knezovits Béla, Szalcsányi Béla, Kellner Lórád, Némethy Andor, Doka István, Hauser Gusztáv, Enzelmüller Nádor, Fodor Imre, Klein Már, Uajda Jenő, Urga Dezső, Antal Miklós, Löw Dezső, Heller Soma, Kronliák János, Welsz Már, Benes Sándor, Stern Sámuel, Hofbauer Károly, Schleininger József, Welsz Adolf (ismeretlen tartozókössűsük). — A hó végén 11 felszéletbeli, 1306 rendes, összesen 1317 tag.

Körhelyiségünk augusztus 15-től a Gutenberg-Otthonban (Főherceg-Sándor-tér 4. sz. a.) van. Olvasó-terem, billard, sakk, dominó, szakkapok, folyóiratok állanak itt a tagok rendelkezésére. Hivatalos órák: vasárnap délelőtt 10-től 1-ig s hétfőn, csütörtökön, szombaton este 7–9-ig.

Tagsági járulékokban egyesektől befolyt (I. pénztári kimutatás): Hécső Sándor 3.60, Paulovszky József Alajos 7.20, Stechlin Nándor 3.60, Kurfürst Miksa 3.60, Klein Antal 2.40, Halász Kálmán 1.20, Ulsy Imre 0.60, Breuer Miksa 1.80, Frankl Gyula 1.20, Deutach Géza 1.80, Czelsziny József 1.80, Bagórá Ignác 0.60, Kallmann Izidor 0.60, Farkas Lajos 0.60, Wolf Antal 0.60, Wolf Sándor 0.60, Goldberger Jakab 0.60, Szabó István 0.60, Welsz Jercheke 0.60, Abraham Leó 0.60, Morvay Gusztáv 0.60, Eckstein Adolf 0.60, Garol Simon 0.60, Pfeiffer Jakab 0.60, Kohn Aladár 0.60, Skodnitz Jakab 0.60, Künstler Aladár 0.60, Winternitz Soma 0.60, Grossmann L. U. 0.60, összesen 39.60 korona.

Pályázatot a Grafikai Szemle műmellékleteire.

A Könyvnyomódszak Szakköre választmányja 1907 március 12-én tartott ülésében elhatározta, hogy pályázatot hirdét a Grafikai Szemle 1907-iki műmellékleteire. A pályázati feltételek a következők:

A választmány elhatározta, hogy a Grafikai Szemle 1907-iki mellékletei közül a legjobbnak talált ötöt díjazza, még pedig kettőt harminc-harminc, három pedig husz-husza koronával. A harminc-koronás pályadíjak egyike főúrral, másika pedig vidéki szakírósnak adandó ki. A husz-koronás díjakra vonatkozólag nincs ilyen irányú korlátozás. Az öt pályadíjon kívül közíróra kerül azonban öt ellamerő oklevél is, szintén minden korlátozás nélkül. Mind e díjakra és ellamerő oklevelekre nézve a döntés az 1908. évi január havi választmányi ülésnek tartatik fenn.

Pénztári kimutatás az 1907. év június haváról.

Kiadás.

Bevétel.

Át hozat a múlt hóról	5440	30	Házbér május hóra	10	—		
10 db hitelszövetkezeti részjegy à 10 K	100	—	Három küldött uti költsége Gyomóra	63	80		
Gutenberg-szobor-alap	421	05	(Kner-jubileumra)	8	86		
Ács-Mihály-alap	532	25	Különf. adm. portókölts. helyb. és vidéken			82	66
			Készpénz e hó végén			5882	52
			10 db hitelszövetkezeti részjegy à 10 K			100	—
			Gutenberg-szobor-alap			421	05
			Ács-Mihály-alap			532	25
Tagsági járulékokban befolyt:							
Államnyomda	5	40					
Athenaeum	22	80					
Bagó Márton és Fia	2	40					
Berkovits-nyomda	3	—					
Bróza Ottó	3	—					
Budapesti Hirlap	3	60					
Buschmann Ferenc	4	80					
Egyetemi nyomda	6	60					
Fővárosi nyomda	7	20					
Franklin	42	—					
Franklin-fiók	6	—					
Fried és Krakauer	3	—					
Gallitzenstein	5	40					
Gelléri és Székely	3	60					
Globus	9	—					
Grafikai Intézet	3	60					
Hamburger és Birkkholz	5	40					
Hedvig Sándor	1	20					
Hornvánszky	2	40					
Hungária	—	—					
Jókai-nyomda	6	—					
Károlyi György	1	20					
Kellner Ernő	2	40					
Kertész József	1	80					
Klein Vilmos	1	20					
Korvin testvérek	3	60					
Közszégi nyomda	7	80					
Légrády	—	—					
Lengyel Lipót	7	20					
Markovits és Garai	3	60					
Márkus Samu	11	40					
Máv. menefegy-nyomda	1	80					
Molnárak Lapja	1	80					
Nagy Sándor	7	80					
Neuwald Illés utóda	4	80					
Ottón-nyomda	1	20					
Pallas	23	40					
Pannonia	1	20					
Pap és Schwarz	1	20					
Pátria	5	40					
Pazmaneum	6	60					
Pester Lloyd	—	—					
Pesti könyvnyomda r.-t.	52	80					
Posner K. L. és fia	5	40					
Radó Izor	2	40					
Révai és Salamon	2	40					
Rigler J. Ede	5	40					
Rothberger és Weisz	1	20					
Rózsa K. és neje	4	80					
Stephaneum	12	—					
Székesfővárosi házi nyomda	9	—					
Szent-László-nyomda	1	20					
Uvilágosság-nyomda	18	—					
Wodianer Fülöp és fia	8	40					
Vidékről:							
Gyoma 4.80, Pécs 4.20, Debrecen 18.—,							
Kassa 13.20, Székesfehérvár 9.—, Sze-							
ged 12.—, Temesvár 28.20, Szolnok							
7.20, Miskolc 8.40, Eperjes 25.80, Győr							
12.60, Szekszárd 9.—, Arad 18.—, Csík-							
szerecs 6.—, Mohács 2.40, összesen							
a vidékről	178	80					
Egyesektől (részletezése a következő							
oldalán)	39	60					
	583	20					
Ebből 10 százalék a szakirodalmi alapra	58	32	524	88			
Szakirodalmi alap:							
Át hozat a múlt hóról	847	83					
10 százalék a főpénztárból	58	32					
A Grafikai Szemle 1906. évi bevételé ..	1464	62				9389	25
	9389	25					

Boszik István, pénztáros.

Sarlós Lajos, ellenőr.

A Fővárosi Nyári Színházba és a Uraosilgell Színházba 25—50%-kal mérsékelt jegyekre jogosító utalványok kaphatók a pénztárcsánál (VIII, Főherceg-Sándor-tér 4. sz., III. S), valamint a Hungária-fürdőbe szóló kedvezményes jegyutalványok is. A színházjegyekre szóló utalványok ára darabonként 4, a fürdőjegyekre szólóké pedig 2 fillér.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű kondícióváltozást, úgy az abba való be-, mint kilépést haladéktalanul adják tudtúl a Kőr pénztárcsánál (lakik: VIII, Főherceg-Sándor-tér 4. sz.), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető klubutalványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlap.

Szerkesztik Tanay József és Novák László. Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre. — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest U, Haló-utca 7 (telefon 36—02). Nyomtatott a Pesti Könyvnyomda R.-T. által. Előfizetési ár: egész évre 4 kor., fél évre 2 kor. Egyes szám ára 40 fill.

Szakfolyóiratokat és -könyveket

(bármely nyelveket is) vásárol, esetleg csereberél fővárosi szakfárs. Ajánlatok e folyóirat szerkesztőségéhez intézendők.

A Grafikai Szemle hirdetéseinek szabott árai:

a) Egész oldalnyi hirdetésé: egy évre	240.— kor.
" " " " fél évre	130.— "
" " " " negyed évre	70.— "
" " " " egyszeri közlés	30.— "
b) Fél oldalnyi hirdetésé: egész évre	130.— "
" " " " fél évre	70.— "
" " " " negyed évre	40.— "
" " " " egyszeri közlés	20.— "
c) Negyed oldalnyi hirdetésé: egész évre	70.— "
" " " " fél évre	40.— "
" " " " negyed évre	25.— "
" " " " egyszeri közlés	13.— "
d) Nyolcad oldalnyi hirdetésé: egész évre	40.— "
" " " " fél évre	25.— "
" " " " negyed évre	15.— "
" " " " egyszeri közlés	8.— "

Az apró hirdetések ára az első közléskor peit soronként 40 fillér; minden további közlés ötven százalékkal olcsóbb.

Kner Izidor gyomai könyvnyomdász keres egy elsőrendű akcidens-szedőt,

ki folyó munkát is tartozik szedni. Heti fizetés 36 korona, nyolc és fél órai munkaidő mellett. Csak jobb erők ajánlkozzanak, mert csak ilyenek tartós a kondíció!

Betű- és Tömöntöde.

FISCHER ÉS MIKA

Budapest VI, Révay-utca 6. sz.

A legkülönfélébb célszerű és divatos
könyv- és címbetűkből

nagy választékot tart. Folyton készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készíthető és a legjobb minőségben kiállítva. Ajánlja szabadalm. nyomdai vonalzó-berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K.

ELVÁLLAL IGEN JUTÁNYOS ÁRON
EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEKET.

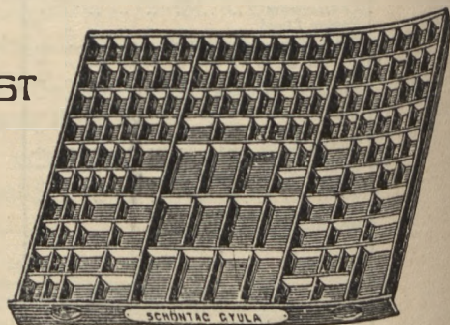
SCHÖNTAG GYULA

szakasztalas

BUDAPEST
Ul, Váci-körút 51.

Kis antiquaszekrény 6 K 40 f.
Nagy szekrények 8 K 40 f.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

! Nagy díj !

KASTEN & EHINGER
B. S. G. m. b. H. 1907

világhírű gyártmányai a st.-louis-i világtudásdíjra a legmagasabb díjjal lettek kiütetve. — Fiókgépek: Berlinben, New-Yorkban és Chicagóban.

Képvisező Ausztria-Magyarors. részére:

Carminé Hugó
Budapest, Bécs, Prága.

A magyar állam nyomdászattör- ténelmi térképe

Tervezte és magyarázó szövegét írta:

☐ FIRTINGER KÁROLY. ☐

Ára helyben 60 fillér, vidékre 70 fillér.
Az Évkönyv megrendelől féláron kapják.

MAGYAR NYOMDÁSZOK ÉVKÖNYVE

Szerkeszti: NOVÁK LÁSZLÓ

KIADJA A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE

1907

HUSZONKETTEDIK ÉVFOLYAM

Karácsonykor jelent meg igen díszes kiállításban. Terjedelme mintegy 10 iv, műmellékleteinek száma 45. Kiállítás és tartalom dolgában fölülmúlja az eddigi köteteket. — Ára 3 kor., postán küldve 3 kor. 30 fillér. Megrendelhető a Könyvnyomdászok Szakköre pénztárosánál: Bozsik István szaktársnál, Budapest VIII, József-utca 23. szám.

Eladó

könyvnyomda és könyvkötészet!

Egy alföldi, 30 000 lakossal bíró rendezett tanácsú városban jól felszerelt könyvnyomda s teljesen berendezett könyvkötészet egy harmincadik évfolyamában levő heti lap kiadói jogával együtt nagyon jutányosan azonnal eladó.
A felszerelés a következőkből áll:

I. Gépek és könyvkötészeti berendezés:

egy 75 : 95 cm. nyomásterületű gyorsajtó teljesen jó karban,
egy 25 : 40 cm. nyomásterületű amerikai tapasó-gép,
egy 25 : 35 cm. nyomásterületű Boston-gép, teljesen új, még nem volt használva,
egy 40 : 60 cm. nagyságú komplet tömöntő-készülék az összes hozzá tartozó felszereléssel, gyaluval stb., teljesen új, még nem volt használva,
egy 50 cm. széles perforáló gép teljesen jó állapotban,
egy 60 cm. vágásnagyságú keresek papírvágó gép, két kés-sel, kitűnő karban tartva,
a könyvkötészethez szükséges összes szerszámok.

II. Betűk és nyomdai berendezés:

Körülbelül 30 métermázsra, legnagyobb részben alig használt (még fényes) kenyér- (könyv-) és címbetű 140 szekrényben, modern körzelek, díszek és új rézléniák. Legújabb metszésű címbetűk. Az egész betűanyag slíszszerűen van összeválogatva, úgy hogy bármily igénynek megfelelő nyomtatványok állíthatók elő úgy az akridens, mint a kompressz és táblázatos munkákban.

Venni szándékozók szíveskedjenek dr. Brünauer Jenő Jászberényi ügyvédhez fordulni.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Sólyom-utca 13.

Kurzweil János és Társa egyesítve: Berger & Wirth

lipcsei festékgyárosokkal. — Budapest IX, Márton-utca 19 (telefon 56-64).

Első magyar könyv- és könyomdai festék-
és hengeranyag-gyár.

FIÓK-GYÁRAK: BERLIN, BARMEN, FLORENC, LONDON,
NEW-YORK, PÁRIS, SZENTPÉTERVÁR.

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- s mindenféle színes festékek, kencék, bronzok a grafikai iparágak részére. Henger-öntő műhely lapos és körforgó gépekhez. Olcsóbb és jobb a házi öntésnél. Patent, Victoria és Bianca hengeranyag kockázott és sima táblákban. Szedővasak igazítható feszítővel, szabadalm. saját találmány, 47.004. és 53.406. számú osztrák-magyar szabad. Számos helyen kitüntetve.

Városi iroda: Budapest V, Fulich-utca 7 (telefon: 76-44).

Legrégibb
gyorssajtó-
gyár
a hírodalom-
ban.

Magyar gyorssajtó-gyár

Kaiser L. Fiai

Budapest, VIII. ker., József-utca 56. szám.

Legrégibb
gyorssajtó-
gyár
a hírodalom-
ban.

TELEFON :
54-48.

Egyszerű gyorssajtók vasuti szerkezettel, 2 és 4 hengerrel. Egyszerű gyorssajtók körbenfor-
gással, 2 és 4 hengerrel. Kromó- és autotípi-
gépek front-kirakóval vagy a nélkül. Rotációs
és két színt nyomó gépek. Gyorsan futó "Rapid".
Meglepő munkaképesség: óránként 1800 pél-
dány minden megerőltetés nélkül. A legtökélete-
sebb festékdörzsölés. Erős és szilárd szerkezet.
Könnyű és pontos járás. Maszatolás kizárva.

CHECK-COITO :
9164.

!! Mindenki, mielőtt gépet venne, saját érdekében kérjen ajánlatot !!

Megjelent

és a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. sz.), valamint Bozsik J. szakköri pénztárosnál (Budapest VIII, József-utca 23, II. em. 18. ajtó, avagy Vármegye-utca 11. szám, Franklin-fiók) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre 1905–1906-iki szaktanfolyamainak értesítője. ◊

Szerkesztették: Tanay József és Novák László.

220 oldal, sok szedés- és egyéb példával. A szakjukban fejlődni óhajtó szaktársak nélkülözhetetlen kézi könyve. Rövid és azért tömör összefoglalásban ismerteti a szaktanfolyamokon előadott tanítási anyagot.

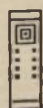
Ara 1 korona.

Vidékre 1 korona 10 fillér.

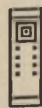

BERTHOLD H., BERLIN SW RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETŰÖNTŐDE RÉSZV.-TÁRS.

Fiókok: Wien, Szt. Pétervár, Moszkva és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet és betűujdonságokból, rézléniákból, vignettákból és a t. o. Legnagyobb választék orosz betűkből. o Teljes nyomdai berendezések gépekkel és segédeszközökkel. o Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

Pusztafi R. és társa, Budapest V, Lipótkörút 17
a kik mintákkal és ajánlatokkal szolgálnak.

Lanston-Monotype

a világ legjobb betűöntő- és szedőgépe.

Magyarországon és Ausztria területén eladja és működésben bemutatja

Alapítattott
1878. évben.

Carmine Hugó

teljes nyomdaberendezések gyára

Alapítattott
1878. évben.

Budapest VI,
Király-utca 26.

Wien VII,
Burggasse 90.

Prag II,
Dittrichgasse 1968.

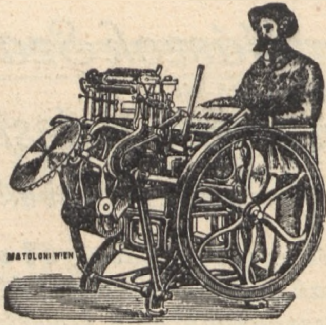
Nyomda-festékek, kencék és
hengeranyagok nagy raktára

Kast és Ehinger

G. m. 6. H. stuttgarti és feuer-
bach-i gyáraiból.

Fiókgyarak: New-Yorkban,
Berlinben és Chicagóban.

A párisi kiállításon grand
prix-vel és két aranyéremmel,
továbbá a st.-louisi kiállítá-
son nagy díjjal lett kitüntetve.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntőde

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

— MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE: —
SILBERER A. úr, Galgócon.

ORMOS GUSZTÁV UTÓDAI
KÖNIG és BAYER

— fotocinkográfiai műintézet —
Budapest VII, Kazinczy-u. 32.

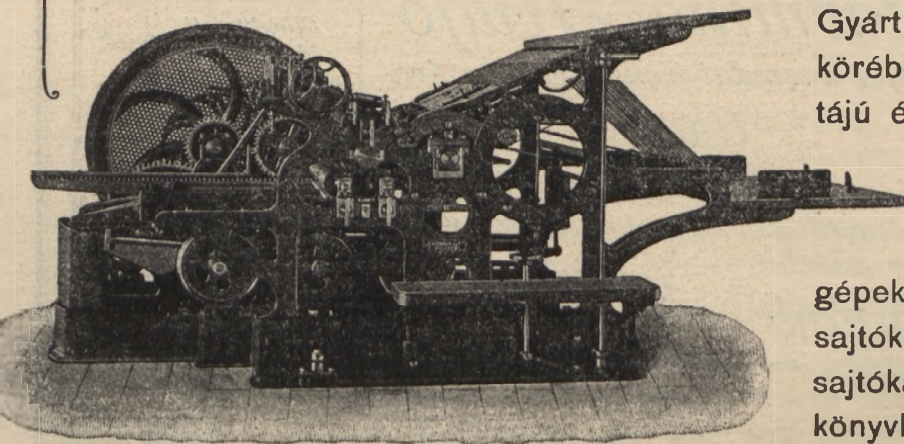
KLISÉK mindennemű képek nyomtatásához a legjobb kivitelben.
AUTOTÍPIA. ≡ KROMOTÍPIA.
≡ FOTOTÍPIA. ≡ FOTOLITO. ≡

— Házonkülső felvételek. —

Magyarország egyedüli gyorsajtógyára.

Wörner J. és Társa

==== Budapesten. ====

Egyszerű könyvnyomdai gyorsajtó vasutas járattal és 2 feladó hengerrel.

Gyárt a sokszorosító ipar körébe vágó mindenféle fajtájú és nagyságú gépet, és pedig: könyvnyomdai gyorsajtókat, körforgású nyomógépeket, könyomdai gyorsajtókat s könyomdai kézi-sajtókat, valamint különféle könyvkötő-gépeket.

KOBLINGER GYULA

Fotokemigráfiai Műintézete

BUDAPESTEN

VII, Csengery-utca 22. sz.

Készít

KLISÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzékek, hirdetések részére. Tervek fotolitográfiailag sokszorosíthatnak. ♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣

TELEFON 14—61.

Alapítva 1892.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:

BUDAPEST

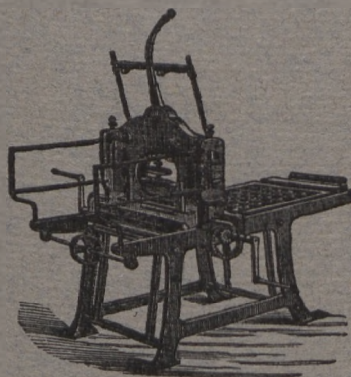
VI, Gyár-utca 62. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére való fekete és színes, valamint réznyomáshoz szükséges mindennemű és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

„Krause“ emeltyűs könyomó-kézisajtó.

Saját szerkesztésű legújabb sajtónk, egészen vasból, ruganyos nyomással és a tallga visszamenetelét könnyítő szerkezettel.

Szállítási díjtól és vámtól mentesen Ausztria bármelyik vasúti állomására.

Ha a megrendelésben a fődókeret küldése nincs világosan kikötve: a nélkül szállítjuk a sajtókat.

A sajtó távirati megjelölése		No	A tallga		A sajtó ára	
fődókerettel	fődókeret nélkül		szélessége	hosszúsága	fődókerettel	fődókeret nélkül
			a kö számára		korona	korona
			cm	cm		
Mariage	Marialite	MN	45	55	700—	735—
Magdalena . . .	Magazijn	MP	55	65	795—	850—
Magdolum . . .	Magenader	MPa	55	70	815—	870—
Maximilian . . .	Maximianus	MQ	60	80	905—	955—
Moriche	Moriolis	MR	65	90	950—	1010—
Methusalem . .	Metileno	MS	75	95	1100—	1160—
Methule	Metrisch	MSa	75	100	1110—	1170—
Melchior	Meldois	MT	80	100	1145—	1210—
Melchiades . . .	Meldung	MTa	80	110	1165—	1230—
Mumie	Mulvio	MU	85	125	1250—	1315—
Mummerei	Mummolus	MV	95	140	1370—	1435—
Myscole	Myself	MX	110	150	1670—	1750—

Az árakban benfoglalatik a kerékvédő ára is.

Bővebb fölvilágosítást ad: KAUFMANN
GYULA, Budapest VII, Kertész-utca 37.

KARL KRAUSE, LEIPZIG.

Bélyegző-metszés.
Mechanikai műhely.
Galvanoplasztika.

Ólomzár-gyártás.
Tömöntöde.
Rézlénia-gyártás.

Első magy. betűöntöde

☐ részvény-társaság ☐

Budapest VI, Dessewffy-utca 32. sz.

Telefonszám 23—70.

Dús raktárt tart folytonosan magyar, német,
tót, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből,

körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,
továbbá a legkülönfélébb ékítményekből és
egyéb nyomdai fölszerelvényekből. Egész
nyomdai berendezések jutányos árban és
☐ gyorsan fogantatosítatnak. ☐

ÜNDONSÁG!

ÜNDONSÁG!

Egyetemes tabella-alapzat

Czettel és Bendtner szabadalma.

